

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 11/3'2018

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних і юридичних наук

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2015 р. №1328 (економічні науки), Наказ Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2016 р. № 820 (юридичні науки). Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 21620-11520ПР від 12 жовтня 2015 р.

Рішення Аудиторської палати України від 21.12.2017 № 353/10 (фахове видання з обліку та аудиту).

Журналу присвоєно міжнародний ідентифікаційний номер ISSN 2409-1944 та включено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Таврійським національним університетом ім. В.І. Вернадського та Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Національної академії внутрішніх справ України (Протокол № 28 від 13

листопада 2018 року) та Вченою Радою Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського (Протокол № 35 від 15 листопада 2018 року). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 29.11.2018

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Суб'єкт видавничої справи

© "Аналітик", 2018
© "Економіка. Фінанси. Право",
2018

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес центр"

Керівник редакційної колегії з економічних наук:

Бутинець Тетяна Анатоліївна, д.е.н., професор, головний науковий співробітник Наукової лабораторії з проблем кримінальної поліції навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ м. Київ

Члени редакційної колегії з економічних наук:

Бондар Валерій Петрович, професор кафедри аудиту КНЕУ, директор аудиторської фірми "HLB UKRAINE", член Аудиторської палати України

Величко Олена Георгіївна, Радник Першого віце-прем'єра міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України, член Аудиторської палати України

Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Дацій Олександр Іванович, д.е.н., професор, Заслужений працівник освіти України

Іванюта Василь Фалімонович, д.е.н., доцент, професор кафедри бізнес-адміністрування та зовнішньоекономічної діяльності Полтавського університету економіки і торгівлі

Клименюк Микола Миколайович, д.е.н., професор.

Кондрашихін Андрій Борисович, д.е.н., доцент

Корецька Світлана Олександрівна, д.е.н., професор

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент

Невелєв Олександр Михайлович, д.е.н., доцент

Потишняк Олена Миколаївна, д.е.н., доцент, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Редько Олександр Юрійович, д.е.н., перший проректор з науково-педагогічної роботи, професор, академік НАСОО, член Аудиторської палати України

Сук Петро Леонідович, д.е.н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Національного університету біоресурсів і природо-користування України

Ткаченко Сергій Анатолійович, д.е.н., доцент, виконуючий обов'язки ректора Вищого навчального закладу «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»

Царенко Оксана Вячеславівна, д.е.н., доцент

Керівник редакційної колегії з правових наук:

Константинов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри адміністративної діяльності НАВС

Заступник редакційної колегії з правових наук:

Лоцихін Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, Заслужений економіст України

Члени редакційної колегії з правових наук:

Баймуратов Михайло Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету, заслужений діяч науки і техніки України

Бичкова Світлана Сергіївна, д.ю.н., професор, заступник начальника кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового документування Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач спеціальною кафедрою № 1 Національної академії Служби безпеки України, заслужений юрист України

Джужа Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України

Кампо Володимир Михайлович, к.ю.н., доцент, громадський діяч, заслужений юрист України

Клименко Олена Вікторівна, к.ю.н., доцент

Кононенко Леонід Миколайович, к.ю.н., професор

Копан Олексій Володимирович, д.ю.н., професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування навчально-наукового інституту № 1

Литвин Олександр Петрович, к.ю.н., професор, професор кафедри публічно-правових дисциплін Університету сучасних знань

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, завідувач відділу проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., доцент, професор кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету, академік міжнародної кадрової академії, відмінник освіти України, радник юстиції

Приходько Христина Вікторівна, к.ю.н., професор

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління Аудиторської фірми "Аналітик", Заслужений юрист України

Технічний редактор:

Куцяк Олександр Анатолійович

Випусковий редактор:

Туманян Анна Оганесівна

ЗМІСТ

<i>І.М. СЕМЕНЕНКО.</i> Організація імпакт-інвестування як елементу компенсаційного механізму сталого розвитку регіону на засадах цільового управління підприємствами	4
<i>О.О. ЖЕЛІЗКО.</i> The impact monitoring of the state regulation of institutional changes on the system of entrepreneurial economic security	9
<i>І.О. ПЕНСЬКА, А.А. ВЕТРОВА.</i> Методологічні складові управління грошовими потоками підприємства	14
<i>Т.І. ПІЗНЯК, Г.Г. ВЛАЩЕНКО.</i> Теоретичні аспекти обґрунтування напрямів розвитку господарської діяльності підприємств аграрного сектору в контексті впровадження інноваційних технологій	17
<i>О.М. ДАХНО, К.С. ГОГОЛЄВА, І.С. ЛИТВИНЕНКО.</i> Оподаткування прибутку підприємств: українські реалії та естонський досвід	22
<i>Т.С. ШЕЛЬЧУК.</i> Правові наслідки незаконної вирубки лісів в Україні	29
<i>А.В. ІВАЩЕНКО.</i> Проблеми та перспективи розвитку ІТ-технологій на українському туристичному ринку послуг	32
 АНОТАЦІЇ, КОМЕНТАРІ, КОНСУЛЬТАЦІЇ	

<i>А.О. ТУМАНЯН.</i> Коментар щодо законопроекту про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України № 9260 від 05.11.2018 р.	36
---	----

СЕМЕНЕНКО

Інна Максимівна
isemenenko@ukr.net

УДК 332.142.4

ОРГАНІЗАЦІЯ ІМПАКТ-ІНВЕСТУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТУ
КОМПЕНСАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ
НА ЗАСАДАХ ЦІЛЬОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИORGANIZATION OF IMPACT INVESTING AS THE ELEMENT OF
COMPENSATION MECHANISM FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF
A REGION ON THE BASIS OF GOAL MANAGEMENT OF ENTERPRISES

д.е.н., доцент, завідувач
кафедри, Східноукраїнський
національний університет
імені Володимира Даля

Імпакт-інвестування є одним з типом інвестування у сталий розвиток, що забезпечує досягнення соціальних та екологічних цілей поряд з економічними, і тому може забезпечувати компроміс між приватними цілями власників підприємства та цілями сталого розвитку регіону. Стаття присвячена обґрунтуванню організації імпакт-інвестування як елементу компенсаційного механізму сталого розвитку регіону на засадах цільового управління підприємствами. У статті розглянуто сутність, принципи та світовий досвід у сфері імпакт-інвестування. Імпакт-інвестування визначено як один з інструментів, що сприяють організації інституційного забезпечення сталого розвитку регіонів.

* * *

Імпакт-інвестування являється одним из типом инвестирования в устойчивое развитие, обеспечивающее достижение социальных и экологических целей вместе с экономическими, и поэтому может обеспечивать компромисс между частными целями владельцев предприятия и целями устойчивого развития региона. Статья посвящена обоснованию организации импакт-инвестирования как элемента компенсационного механизма устойчивого развития региона на основе целевого управления предприятиями. В статье рассмотрены сущность, принципы и мировой опыт в сфере импакт-инвестирования. Импакт-инвестирование определено как один из инструментов, способствующих организации институционального обеспечения устойчивого развития регионов.

* * *

Introduction. Impact-investing is a type of investment for sustainable development, which ensures the achievement of social and environmental goals together with economic goals, and therefore can provide a compromise between the goals of the enterprise owners and the goals of sustainable development of the region.

Purpose. The article is devoted to the substantiation of the organization of impact investing as the element of the compensatory mechanism of sustainable development of the region on the basis of goal management of enterprises.

Results. The article deals with the essence, principles and world experience in the field of impact investing. Impact investing is a process, which contributes to solving the problems of sustainable development, as impact investors are looking for market opportunities to solve the global problems. As only the governments cannot reach the global goals, the private capital becomes essential in financing solutions of economic, social and ecological issues of the whole world. The same situation at the regional level proves that work of private enterprises and regional authorities to solve the sustainable development problems or the region can be organized through certain compensation mechanisms. This fact confirms the need to support sustainable development of the region on the basis of goal management of enterprises.

Conclusion. Impact investing is defined as one of the tools that helps to organize the institutional support of sustainable development of a region. Such institutional support provides that an enterprise takes into account other regional stakeholders' goals while setting its own goals. In this case, impact investing becomes an important instrument for finding resources to reach the stable balance between the regional stakeholders and an element of the compensation mechanism for sustainable development of a region on the basis of goal management of enterprises.

Ключові слова: сталий розвиток, імпакт-інвестування, компенсаційний механізм, цільове управління

Ключевые слова: устойчивое развитие, импакт-инвестирование, компенсационный механизм, целевое управление

Keywords: sustainable development, impact investing, compensation mechanism, goal management

ВСТУП

В сучасних умовах сталий розвиток регіону можливий за умов наявності відповідного компенсаційного механізму, який передбачає пошук компромісу між приватними і суспільними цілями або цілями підприємств та цілями сталого розвитку регіону. Існують різні моделі пошуку компромісів у взаємовідносинах між зазначеними суб'єктами, серед яких увага має приділятися тим, де вииграш отримує кожен з учасників. Така ситуація можлива при відповідності стратегії розвитку суб'єктів концепції створення спільних цінностей М. Портера і М. Крамера, яка часто асоціюється з роз-

витком соціального підприємництва. Проте частку суспільно значущих проектів і організацій визначають не тільки міжнародні та державні фонди, а й ринки капіталу.

З погляду на індикативність інвестиційного процесу відносно інтересів суспільства та інвесторів в цілому та поширення концепції створення спільних цінностей, на зміну орієнтованого на отримання прибутку інвестування (income investing), починаючи з популяризації концепції створення спільних цінностей, приходять концепції імпакт-інвестування. Імпакт-інвестування (impact investing) (або інвестиції впливу; інвестиції соціального впливу; перетворюючі інвестиції;

інвестиції, що діють) означає вкладення власного капіталу в соціально значущі проекти [1], що, за суттю, на наш погляд, слід розглядати як інвестування у сталий розвиток.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Підтвердженням можливості розгляду імпаکت-інвестування як сучасного інструменту інвестування в сталий розвиток виступає певне коло досліджень і публікацій не лише окремих вітчизняних і закордонних вчених, а цілих установ та організацій. Зокрема, Економічна і соціальна комісія для Азії і Тихого океану (ЕСКАТО) як регіональний орган Економічної і соціальної ради ООН у дослідженні 2013 р. "Від корпоративної соціальної відповідальності до корпоративного сталого розвитку" [2] визначила, що імпакт-інвестиції можуть стати потужним інструментом, який допоможе досягти цілі інклюзивного та сталого розвитку. Широкий спектр соціального інвестування (або імпакт-інвестування) визначає К. Уїлсон [3]. Про поширення імпакт-інвестування як інструменту вирішення соціальних, економічних та екологічних проблем у всьому світі відзначало ПРООН [4]. У різних дослідженнях визначено [5, 6], що інвестори, які пріоритетним від інвестування бачать "вплив", (або імпакт-інвестори) прагнуть спершу отримати соціальний або екологічний вплив, а потім – фінансовий прибуток. У вітчизняних дослідженнях імпакт-інвестування є відносно новим напрямом і тому недостатньо розкритим. Проте, вже є певні добутки у галузі імпакт-інвестування. Зокрема, І.П. Васильчук, досліджуючи фінансування діяльності корпорацій у парадигмі сталого розвитку, визначала засади формування ринку соціальних інвестицій (які включають імпакт-інвестиції) та підходи до трансформації вітчизняного фінансового ринку відповідно до вимог концепції сталого розвитку [7]. Метою статті є обґрунтування організації імпакт-інвестування як елементу компенсаційного механізму сталого розвитку регіону на засадах цільового управління підприємствами.

РЕЗУЛЬТАТИ

Розглядаючи питання інвестування у сталий розвиток, слід відзначити, що у дослідженні ЕСКАТО зазначалось про три типи такого інвестування: соціально-відповідальне інвестування, соціальне імпакт-інвестування венчурного капіталу з пріоритетним отриманням фінансового прибутку, імпакт-інвестування з пріоритетним отриманням позитивного соціального та/або екологічного впливу, яке, у свою чергу поділяється на імпакт-інвестиції, гранти, позики малому та середньому бізнесу за ставками нижче ринкових, "янгол-інвестиції" з фінансовим поверненням нижче ринкових ставок [2].

К. Уїлсон зазначала, що інвестори, які пріоритетним від інвестування бачать прибуток, прагнуть оптимізувати фінансові прибутки з другорядною метою надати соціальний або екологічний вплив. Вони, як правило, шукають підсектори, які пропонують дохід на рівні ринкової ставки, і де одночасно можна досягти певний соціальний або екологічний результат. Вони можуть це зробити шляхом інтеграції соціальних та екологічних чинників створення вартості до інвестиційних рішень, шукаючи прибуток у спосіб,

який веде їх до створення соціальної цінності [3]. Отже, традиційно досягнення соціальних або екологічних цілей розглядалось вченими та практиками як таке, що вимагає фінансових витрат і, отже, за суттю, приносить збитки. Проте у світовій практиці інвестиційної діяльності з'являється все більше прикладів, які показують, що у деяких сферах соціальні інвестиції можуть принести одночасно значний прибуток і суттєву соціальну віддачу. Саме в цих сферах соціальні інвестори можуть відігравати важливу роль шляхом надання приватного капіталу для вирішення соціальних проблем новим шляхом. Соціальні інвестиції можуть бути здійснені у різні сфери, і тому вони мають широкий спектр очікуваних повернень. Часто ці інвестиції здійснюються декількома типами інвесторів спільно. Поєднуючи різні форми капіталу з різними вимогами до повернення, соціальні та екологічні виклики можуть бути вирішені більш масштабними способами, ніж це може зробити уряд самостійно [3].

Імпакт-інвестування як процес є найбільш близьким до вирішення проблем сталого розвитку, оскільки імпакт-інвестори шукають ринкові можливості для вирішення глобальних проблем світу. Імпакт-інвестори готові взяти на себе більше ризику, тоді як інвестори, які мають пріоритет отримати прибуток, вкладають кошти за умови відповідності проекту мінімальним вимогам до повернення. Це також має наслідки з точки зору сфер, в яких кожен тип інвесторів вкладає кошти. Імпакт-інвестори шукають ринкові можливості вирішення глобальних проблем світу, у тому числі стале сільське господарство, доступне житло, доступна охорона здоров'я, чисті технології та фінансові послуги для бідних, тоді як традиційні інвестори привертають увагу до "традиційних" сфер, які також можуть задовольняти соціальні потреби [3].

З погляду на спробу відшукати компроміс між приватними цілями власників підприємства та цілями сталого розвитку, імпакт-інвестування є ринковим механізмом вирішення пошуку цього компромісу. Імпакт-інвестування є соціальним інвестуванням, або інвестиціями у соціальний ефект, які стають все більш популярними у світі. Але не можна вважати імпакт-інвестування однозначною демонстрацією ірраціональної поведінки окремих економічних акторів. Дійсно, у короткостроковому періоді імпакт-інвестування є засобом демонстрації благих намірів та діяльністю, орієнтованою на вирішення значних соціальних та екологічних проблем, що дійсно є дуже витратним. Проте така короткострокова ірраціональність отримує значну раціональну компенсацію у довгостроковому періоді, оскільки імпакт-інвестування дозволяє здійснити "докапіталізацію" ресурсів, яку у [8] визначено як процес перетворення невикористовуваних ресурсів або потенціалу на капітал.

Імпакт-інвестиції спрямовані одночасно на поліпшення у соціальній сфері і на отримання фінансової вигоди. Поєднання в імпакт-інвестуванні соціальних і економічних цілей не означає, що інвестор приймає рішення про розміщення коштів тільки в разі гарантованої рентабельності вкладень. Не меншу значимість, ніж фінансова звітність, мають у даному випадку показники соціальної діяльності підприємства: в імпакт-інвестуванні існують такі поняття, як негативна і ну-

льова рентабельність. Вона виправдана в разі, якщо за рахунок спрямованого інвестування вдається досягти істотного соціального впливу, а в ідеалі – остаточного вирішення певної проблеми [5]. Отримання зазначених результатів є ключовим для досягнення цілей сталого розвитку, оскільки саме в них закладені проблеми суспільства, на які спрямовані імпаکت-інвестиції.

Прикладами бізнес-проектів імпаکت-інвесторів у вирішенні регіональних і глобальних проблем є створення підприємств у регіонах з високим рівнем безробіття, створення можливостей працевлаштування для маргіналізованих груп населення, впровадження енергозберігаючих технологій на промислових об'єктах, розвиток сталого сільського господарства, використання альтернативних замість традиційних вичерпних видів ресурсів, виробництво дешевих продуктів, які поліпшують умови життя людей з низькими доходами або поліпшують результативність бізнесу та збільшують прибуток [2]. Отже, застосування сучасних інструментів, які поширені в світовій практиці, свідчить про те, що інвестування у проекти, які сприяють досягненню цілей сталого розвитку, розглядаються не як процеси благодійності та технічної допомоги, а, що найважливіше, як основа для отримання фінансових результатів.

Початок імпакт-інвестування в західних країнах припадає на 2007-2008 рр., коли Фонд Рокфеллера розпочав свою програмну ініціативу щодо впливу на інвестування, оскільки ресурси уряду та філантропії є недостатніми для вирішення найбільших проблем у світі. З того часу Фонд почав допомагати формувати нову індустрію імпакт-інвестування, а також робити його підзвітним за досягнення соціальних та екологічних цілей. З того часу концепція та практика імпакт-інвестування – інвестування капіталу з метою генерування позитивного соціального впливу разом з фінансовим прибутком – значно поширились та набули розвитку. Паралельно з досягненнями в імпакт-інвестуванні, відбулися значні події у сфері створення спільної цінності [6], про які у 2006 р. зазначили М. Портер і М. Крамер [9].

Стратегії спільної цінності спонукають великі підприємства здійснювати активності, які поєднують у собі досягнення прибутку та досягнення позитивного соціального та екологічного впливу. У такий спосіб створення спільної цінності є аналогічним способу імпакт-інвесторів (інвесторів впливу) вкладення свого капіталу. Фонд Рокфеллера виділив кошти для підтримки Ініціативи "Спільна цінність" як платформи для залучення приватного сектора до вирішення соціальних проблем, яка була створена у 2012 р. Спільна цінність є стратегією управління, за якою підприємства бачать можливості для розвитку у соціальних проблемах. Тоді як благодійність і соціальна відповідальність мають на меті "віддати назад" або мінімізувати шкоду, яку бізнес наніс суспільству, спільна цінність фокусує лідерів підприємств на максимізації конкурентоспроможної цінності вирішення соціальних проблем у нових клієнтів та на нових ринках, економії коштів, збереженні талантів тощо. Все більше підприємств наразі будують та відновлюють бізнес-моделі навколо суспільного добробуту, що відрізняє їх від конкурентів та покращує їхній успіх. За допомогою неурядових організацій, урядів та інших зацікавлених сторін бізнес має потужність для створення реальних змін щодо вирішення

глобальних соціальних проблем. Керівники Фонду Рокфеллера вважали, що спільна цінність повинна бути загальним благом і що Ініціатива спільної цінності може стати важливим інструментом для забезпечення розповсюдження останніх досліджень у цій галузі у всьому світі [6]. Приєднання підприємств до ініціативи спільної цінності та початок здійснення імпакт-інвестування, на нашу думку, є необхідним елементом пошуку компромісу між цілями підприємства та концепцією сталого розвитку. При цьому, підприємства повинні обирати таку поведінку не під впливом державних органів управління, а добровільно на рівні усвідомлення власниками та керівниками, що потребує наявності відповідних інститутів у вигляді неформальної системи правил, які мотивують їх до такої роботи.

На думку керівників Фонду Рокфеллера, глобальні благодійні фонди, навіть у поєднанні з бюджетами розвитку та допомогою урядів країн, складають мільярди доларів США. Тим часом, вартість вирішення найважливіших проблем у світі становить трильйони доларів США, включаючи необхідність щорічного фінансування приблизно 2,5 трлн. дол. США для досягнення Цілей сталого розвитку лише в країнах, що розвиваються. Приватний капітал терміново потрібний для того, щоб заповнити цей розрив і вирішити актуальні глобальні виклики. Для залучення приватного капіталу Фонд Рокфеллера дотримується свого інноваційного рішення щодо фінансування – використання механізмів фінансування для мобілізації капіталу приватного сектора у нових, більш ефективних та масштабних способах вирішення соціальних, економічних та екологічних проблем у всьому світі. За оцінками ООН протягом наступного десятиріччя реалізація заходів щодо досягнення цілей сталого розвитку коштуватиме від 50 до 70 трлн. дол. США; а виконання Паризької угоди про клімат протягом 25 років коштуватиме понад 12 трлн. дол. США. Критичним стає питання фінансування цих заходів.

І.П. Васильчук зазначала про необхідність розширювати вітчизняний ринок альтернативного фінансування сталого розвитку, для чого пропонувала адаптувати інноваційні напрями фінансування (фонди приватного капіталу, краудфандинг, соціальне інвестування на ринку цінних паперів) [7]. Відповіддю про фінансування заходів зі сталого розвитку Фонд Рокфеллера бачить використання інноваційних фінансових механізмів, за допомогою яких можливо залучити більше 200 трлн. дол. США приватного капіталу, інвесторного на світові фінансові ринки, і в такий спосіб забезпечити ефективне використання капіталу на користь розвитку світу. Фонд Рокфеллера спрямовує свій благодійний ризиковий капітал через надання грантів і безпосередньо інвестування на розвиток і поширення рішень інноваційного фінансування нового покоління, необхідних для подолання розриву між потребами фінансування глобального розвитку та ресурсами, які наразі доступні. Таку модель названо Ініціативою Zero Gap (нульовий розрив). Працюючи на перехресті фінансів та міжнародного розвитку, Zero Gap являє собою модель того, як громада, що розвивається, може підтримувати та знешкоджувати нові та інноваційні механізми фінансування, включаючи фінансові продукти та державно-приватні партнерства, з метою мобілізації

приватного капіталу, що має потенціал для створення надмірного впливу [10]. Отже, робота Фонду Рокфеллера, за суттю, створює відповідне інституційне забезпечення сталого розвитку світу, країн та її регіонів, і є формою реалізації імпаکت-інвестування.

Окрім проекту налагодження партнерства між різними суб'єктами регіонального розвитку Фонд Рокфеллера виконує й іншу роботу стосовно поширення ідеї імпакт-інвестування. Починаючи зі створення самого поняття імпакт-інвестиції, Фонд працював над створенням інфраструктури для розвитку сфери імпакт-інвестування, на що витратив 50 млн дол. США. Зокрема, Фонд підтримав Глобальну мережу імпакт-інвестування (GIIN), неприбуткову організацію B Lab, та Глобальну рейтингову систему імпакт-інвестування (GIIRS) [10]. Дослідження імпакт-інвесторів Глобальною мережею імпакт-інвестування показало, що 40 % інвестицій здійснюється у США та Канаді, 14 % – в Європі, 10 % – в Центральній і Західній Африці та 9 % – у Латинській Америці. Обсяг імпакт-інвестицій не може бути точно виміряний через незрозуміле визначення терміну, але за оцінками Глобальної мережі імпакт-інвестування ринок імпакт-інвестицій оцінюється у 114 млрд дол. США [11].

На думку представників ПРООН, імпакт-інвестори традиційно заперечують думку про те, що сталий розвиток має бути досягнутий та керуватися лише соціальною допомогою або благодійністю. Навпаки, теорія імпакт-інвестування передбачає, що бізнес та інвестиції є важливими факторами для досягнення більш інклюзивного та сталого суспільства. Тому імпакт-інвестори прагнуть показати, що інвестиції можуть досягти позитивного (соціального або екологічного) впливу та фінансової прибутковості (або, як мінімум, повернення капіталу) [4]. Для успішної реалізації прикладів імпакт-інвестування необхідне відповідне інституційне забезпечення [12]. Як справедливо зазначено у [4], уряд може забезпечити сприятливе середовище для відповідних ринкових операцій, реалізовувати заходи зі стимулювання імпакт-інвестування, а також здійснювати співфінансування у важливі проекти з економічним, соціальним та екологічним прибутком.

Отже, не кожний вклад підприємства у розвиток суспільства є імпакт-інвестуванням або інвестиціями впливу. Якщо підприємство вкладало свої кошти у проект, не маючи на меті отримання екологічних та соціальних ефектів, то таке інвестування є звичайним інвестуванням, навіть якщо такі ефекти будуть присутні в результаті. Якщо підприємство вкладає свої кошти у проекти і очікує значущі соціальні та екологічні ефекти для суспільства, проте не має на меті отримання прибутку, то це не імпакт-інвестування, а благодійна діяльність або прояв соціальної відповідальності бізнесу. Очікується, що підприємство при вкладенні імпакт-інвестицій має на меті, отримання як прибутку, так і соціальних та екологічних результатів. За суттю заплановані підприємством економічні, соціальні та екологічні результати і означають реалізацію ним принципів концепції сталого розвитку. Отримання відповідних результатів можливе лише в результаті встановлення відповідних цілей. Встановлення цілей, спрямованих на надання певного позитивного впливу на оточення підприємства, означатиме, що

підприємство при цілепокладанні враховує цілі інших груп інтересів, що підтверджує необхідність забезпечення сталого розвитку регіону на основі цільового управління підприємствами.

ВИСНОВКИ

Таким чином, інструментами, які сприяють організації інституційного забезпечення сталого розвитку регіонів, є створення спільних цінностей, соціальне інвестування, імпакт-інвестування. Використання цих концепцій на практиці створює відповідне організаційне підґрунтя для визначення підприємством свого впливу на суспільство і врахування цілей його груп інтересів при постановці і досягненні власних цілей. Створення спільних цінностей та імпакт-інвестування є дієвим ринковим механізмом вирішення пошуку компромісу між приватними цілями власників підприємства та цілями сталого розвитку. У таких умовах імпакт-інвестування стає актуальним інструментом спільного пошуку ресурсів для досягнення стійкого рівноважного стану між зацікавленими сторонами регіонального розвитку та одним з елементів компенсаційного механізму сталого розвитку регіону на засадах цільового управління підприємствами.

Приєднання підприємств регіону, громад та регіональних органів влади за підтримки міжнародних організацій до ініціативи спільної цінності та імпакт-інвестування є в сучасних умовах необхідним елементом спільного пошуку ресурсів для досягнення стійкого рівноважного стану між зацікавленими сторонами регіонального розвитку. Використання концепції імпакт-інвестування на практиці створює відповідне організаційне підґрунтя для докапіталізації ресурсів регіону, пошуку стійкого рівноважного стану між зацікавленими сторонами регіонального розвитку та в цілому сприяє організації інституційного забезпечення сталого розвитку регіонів на засадах цільового управління підприємствами.

Список використаних джерел

1. *Інвестиції в устойчивое развитие*. URL: plus-one.ru/blog/economy/investicii-v-ustoychivoe-razvitiie. (дата звернення: 25.05.2018)
2. *United Nations ESCAP. From corporate social responsibility to corporate sustainability: moving the agenda forward in Asia and the Pacific*. Bangkok: United Nations publication, 2013. 128 p.
3. *Wilson K. New investment approaches for addressing social and economic challenges*. OECD Science, Technology and Industry Policy Papers. № 15. Paris: OECD Publishing, 2014. 41 p.
4. *UNDP. Impact investment*. URL: <http://www.undp.org/content/sdfinance/en/home/solutions/impact-investment.html>. (дата звернення: 19.09.2018)
5. *Зверева Н. Impact investing: досвід і тенденції*. Social investing. Портал "Новий бізнес: соціальне підприємництво". URL: http://www.nb-forum.ru/social/social_investing/impact-investing-zvereva.html. (дата звернення: 01.10.2018)
6. *Shared Value Initiative*. URL: <https://www.sharedvalue.org>. (дата звернення 01.09.2018)
7. *Васильчук І.П. Фінансування діяльності корпорацій в парадигмі сталого розвитку*. Київ, 2017. 588 с.
8. *Чернышев С. Страна, не стоящая почти ничего*. URL: http://old.russ.ru/culture/20041122_cher.html#1b. (дата звернення 01.10.2018)
9. *Porter M., Kramer M. Strategy & society: the link*

between competitive advantage and corporate social responsibility. *Harvard Business Review*. 2006. № 12. pp. 78–92.

10. The Rockefeller Foundation. *Innovative finance*. URL: <https://www.rockefellerfoundation.org/our-work/initiatives/innovative-finance/>. (дата звернення: 15.10.2018)

11. Global Impact Investing Network. URL: thegiin.org. (дата звернення: 11.10.2018)

12. Семененко І.М. *Забезпечення сталого розвитку регіону: інституційні засади та трансформація цільового управління підприємствами: монографія*. Северодонецьк: СНУ ім. В. Даля, 2017. 370 с.

References

1. *Investments in sustainable development*. URL: <http://plus-one.ru/blog/economy/investicii-v-ustoychivoe-razvitiie>. (last accessed: 25.05.2018) (in Russian)

2. United Nations ESCAP. *From corporate social responsibility to corporate sustainability: moving the agenda forward in Asia and the Pacific*. Bangkok: United Nations publication, 2013. 128 p.

3. Wilson K. *New investment approaches for addressing social and economic challenges*. OECD Science, Technology and Industry Policy Papers. № 15. Paris: OECD Publishing, 2014. 41 p.

4. UNDP. *Impact investment*. URL: <http://www.undp.org/content/sdfinance/en/home/solutions/impact-investment.html>. (last accessed: 19.09.2018)

5. Zvereva N. *Impact investing: experience and tendencies*. *Social investing. Portal "Novyi biznes: sotsialne pidpriemnystvo"*. URL: http://www.nb-forum.ru/social/social_investing/impact-investing-zvereva.html. (last accessed: 01.10.2018) (in Ukrainian)

6. Shared Value Initiative. URL: <https://www.sharedvalue.org>. (date of access 01.10.2018)

7. Vasylchuk I.P. *Financing of activities of corporations in sustainable development paradigm*. Kyiv, 2017. 588 p. (in Ukrainian)

8. Chernyshev S. *The country, which costs almost nothing*. URL: http://old.russ.ru/culture/20041122_cher.html#1b. (last accessed: 01.09.2018) (in Russian)

9. Porter M., Kramer M. *Strategy & society: the link between competitive advantage and corporate social responsibility*. *Harvard Business Review*. 2006. № 12. pp. 78–92.

10. The Rockefeller Foundation. *Innovative finance*. URL: <https://www.rockefellerfoundation.org/our-work/initiatives/innovative-finance/>. (last accessed: 15.10.2018)

11. Global Impact Investing Network. URL: thegiin.org. (last accessed: 11.10.2018)

12. Semenenko I.M. *Support of sustainable development of the region: institutional foundation and transformation of goal management of enterprises: monograph*. Severodonetsk: V. Dahl EUNU, 2017. 370 p. (in Ukrainian)

ЖЕЛІЗКО

УДК 330.837:338.24

Олексій Олександрович
yuliara92@gmail.comTHE IMPACT MONITORING OF THE STATE REGULATION OF
INSTITUTIONAL CHANGES ON THE SYSTEM OF
ENTREPRENEURIAL ECONOMIC SECURITYМОНІТОРИНГ ВПЛИВУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ЗМІН НА СИСТЕМУ ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦТВАаспірант, Київський національний
університет імені Тараса Шевченка

The scientific article has determined the importance of the information provision improvement directed towards national security, economic security, economic security of entrepreneurship (ESE), and the system of economic security of entrepreneurship (SESE) management by state institutions in Ukraine. The monitoring importance for such management has been emphasized. The history of emergence and key monitoring

features have been studied. In addition, the article has focused on monitoring impact of the state regulation of institutional changes on economic security of entrepreneurship and the system of economic security of entrepreneurship in the country. In this context, the research has identified the essence of this monitoring, where impact monitoring of the state regulation of institutional changes on SESE is understood as the process of continuous observation, measuring and estimation of the regulation state of changes in particular institutions and the national institutional system by state and local self-government authorities. The article has also provided features of each element of monitoring mechanism of state regulation impact of institutional changes on the economic security system of entrepreneurship, where the special attention is to be paid to: 1. Subjects of the suggested impact monitoring mechanism of the state regulation of institutional changes on the system of economic security of entrepreneurship in Ukraine. 2. Functions of impact monitoring mechanism of the state regulation of institutional changes on the system of economic security of entrepreneurship in Ukraine, which include informational, diagnostic, pragmatic, controlling and stimulating ones. 3. Stages of impact monitoring implementation of the state regulation of institutional changes on the system of economic security of entrepreneurship in Ukraine, which include preliminary stage, planning and methodological stage, as well as information gathering, processing and estimation of the information obtained, analytical stage, information distribution, management decision support, control and correcting of management decisions stages.

* * *

Наукова стаття визначила важливість вдосконалення інформаційного забезпечення, спрямованого на забезпечення національної безпеки, економічної безпеки, економічної безпеки підприємництва (ECE) та управління системою економічної безпеки підприємництва (SESE) державними установами в Україні. Було наголошено на важливості моніторингу для такого управління. Вивчено історію виникнення і основні функції моніторингу. Крім того, стаття зосереджена на моніторингу впливу державного регулювання інституційних змін на економічну безпеку підприємництва та систему економічної безпеки підприємництва в країні. У цьому контексті дослідження встановило сутність цього моніторингу, де моніторинг впливу державного регулювання інституційних змін на SESE розуміється як процес безперервного спостереження, вимірювання та оцінки регулятивного стану змін у конкретних установах та національних інституційну систему органами державної влади та місцевого самоврядування. У статті також представлені особливості кожного елемента механізму моніторингу державного регулювання, що впливає на інституційні зміни, на систему економічної безпеки підприємництва, де особливу увагу слід приділяти: 1. Суб'єкти запропонованого механізму моніторингу впливу державного регулювання інституційних змін на систему економічної безпеки підприємницької діяльності в Україні. 2. Функції механізму моніторингу впливу державного регулювання інституційних змін на систему економічної безпеки підприємництва в Україні, що включає інформаційні, діагностичні, прагматичні, контрольні та стимулюючі. 3. Етапи моніторингу впливу здійснення державного регулювання інституційних змін у системі економічної безпеки підприємництва в Україні, що включає попередній етап, планування та методологічну стадію, а також збір, обробку та оцінку отриманої інформації, аналітичний етап, розподіл інформації, підтримка прийняття управлінських рішень, контроль та коригування етапів управлінських рішень.

Keywords: state regulation, economic security, institutional changes, monitoring, entrepreneurship, system

Ключові слова: державне регулювання, економічна безпека, інституціональні зміни, моніторинг, підприємництво, система

INTRODUCTION

The appropriate amount of objective and credible information are always essential for management decision-making. The key term of management decision effectiveness is obtaining of the information in due course as well as its topicality, which is determined by the gap between data receiving time and their usage for the management decision making.

Taking into account the influence scale of the state regulation of institutional changes on the economic security of entrepreneurship (ESE) and the system of economic security of entrepreneurship (SESE), the basic requirement for the increase in the level of national security, economic security, ESE and SESE is considerable im-

provement of this activity fulfilled by public and local authorities in Ukraine. It is impossible to reach without monitoring usage.

Agreeing with M.A. Azhazha's point of view, the key element in monitoring of any activities of state institutions is concept of effectiveness, that is possibility, importance and the impact of results obtained [1, p. 272]. Based on the stated above, the research has suggested that monitoring usage will allow to increase the effectiveness of institutional changes regulation by the government within functioning of national system of economic security of entrepreneurship in Ukraine.

PROBLEM STATEMENT

The research has emphasized the existence of consi-

derable amount of works by both Ukrainian and foreign scientists on analyzes of monitoring peculiarities in different spheres of human activities, such as ecological, social and other types of activities. Thus, the following researchers: L. Abalkin, N. Boshot, M. Werber, V. Heyets, V. Zashashvili, A. Kolosov, T. Maksimova, O. Purskiy, P. Sabliuk, A. Sukhorukov, S. Fimiar, F. Hayek, I. Tsyhlyk et.al. studied problems connected with the monitoring of different economic spheres, including economic security. At the same time, the research conducted has revealed the absence of the solution to the problem with influence monitoring of institutional changes by the state regulation on economic security of entrepreneurship and the system of economic security of entrepreneurship.

The aim of the article is to define the essence and to describe the mechanism of impact monitoring of institutional changes by the state regulation on ESE and SESE by providing characteristic features of this mechanism.

RESULTS

Starting with its appearance within the context of Global Environmental Monitoring Systems (GEMS) on the 1972 Stockholm Conference, the term monitoring has been recognized and applied to other human activities, which need to obtain considerable amount of the information on management. Particularly, monitoring is widely used on different managerial levels, including the state regulation.

The monitoring development has led to the emergence of its various definitions. Based on works by V.M. Novikov and V.V. Semenov [2], Yu. Surmin [3], K. Mackey [4], K.V. Dubich [5], H.S. Hryhoriev [6] different key features of monitoring can be outlined. Firstly, it is a

source of information on the development of a certain object of research. Secondly, it means continuous collection of relevant data. Thirdly, it is directed towards detection of problems and deviation from the optimal trend in development of the relevant research object. Finally, it gives the possibility to change management of the research object.

It is appropriate to add one more feature to those stated above. Monitoring is aiming at the efficiency increase of the research object management. At the same time revealing monitoring of institutional changes on the system of economic security of entrepreneurship regulations by the state, it is useful to rely on the experience of EU countries, which include the estimation of results obtained to the process of monitoring (system MiO) [7, p. 37].

Taking into account the stated above, it is aptly to give the definition of the term “impact monitoring of institutional changes by the state regulation on SESE.” Thus, such a type of monitoring is the process of continuous observation, measuring, and estimation of the regulation state of changes in some institutions and the national institutional system by the state and local authorities. This situation is aimed at the detection of problems and the increase of such a type of state regulatory activity efficiency in the context of supporting the increase of economic security of entrepreneurship and the system of economic security of entrepreneurship in the country.

Within the development of monitoring of the impact done by the state regulation towards institutional changes on SESE it is important to research the appropriate mechanism of this management activity (fig. 1).

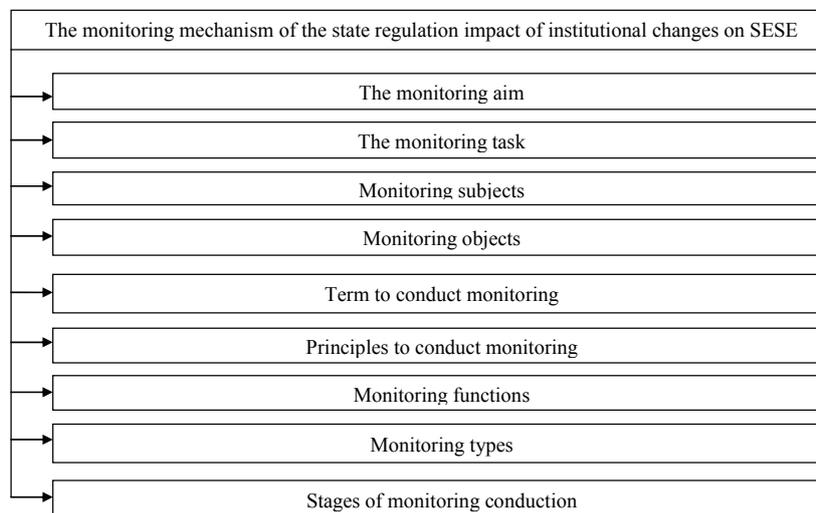

Fig. 1. The monitoring mechanism of the state regulation impact of institutional changes on the system of economic security of entrepreneurship [developed by the author]

As for the aim of impact monitoring of institutional changes by the state on the system of economic security of entrepreneurship, it is given in the definition of the term (see above).

The tasks of impact monitoring of institutional changes by the state on SESE in Ukraine must be:

- to collect statistic and other types of information on regulation of particular institutions and national institutional system in general by state and local authorities;

- to detect problems on state regulation of institutional changes in the country and their impact on formation and operation of Ukrainian SESE;

- to localize and to estimate main reasons of inefficiency in institutional changes regulations by the state as well as negative influence of this regulation activity of power institutions on formation and functioning of Ukrainian SESE;

- to form information environment on changes regu-

lation of some institutions and national institutional system by state and municipal authorities;

- to control management of SESE in the country;
- to provide a sufficient level of objective, truthful and relevant information (both qualitative and quantitative ones) given by monitoring subjects of the state impact regulation of institutional changes on SESE;
- to estimate corrective actions of state authorities that are directed towards the increase of regulation efficiency and impact increase of institutional changes and the level of national security; economic security of the country and ESE in Ukraine;
- to ensure the effective control of management actions

of state and local authorities within their regulation of the relevant institutions and the SESE operation in the country;

- to form information system of the country to increase the functioning efficiency of all its components (authorities, social and economic system, subjects of entrepreneurship, households etc.).

Taking into consideration considerable amount of parties involved in information that is provided by impact monitoring of institutional changes regulation on the system of economic security of entrepreneurship in Ukraine, it is appropriate to distinguish several subjects groups of its conducting (Fig. 2).

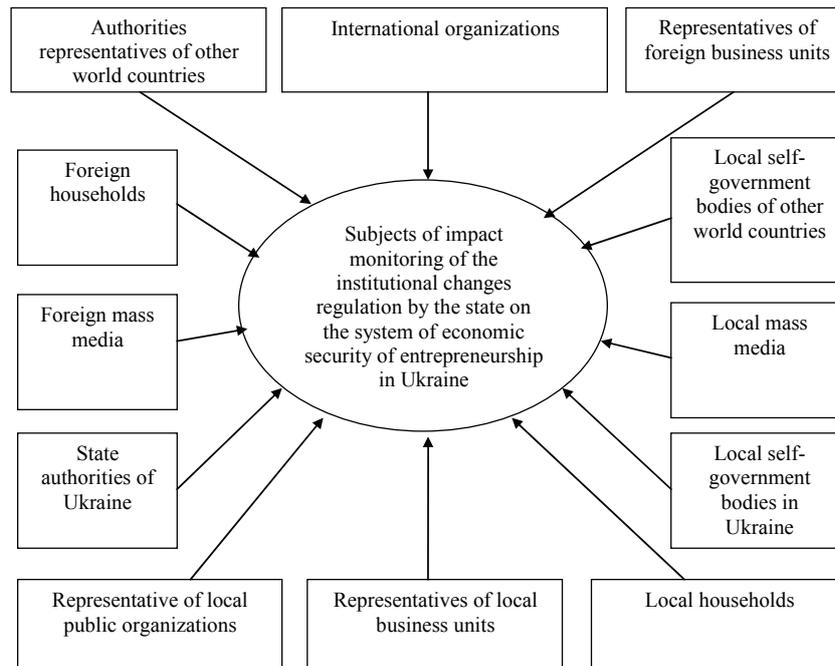

Fig. 2. Subjects of impact monitoring of the institutional changes regulation by the state on the system of economic security of entrepreneurship in Ukraine [developed by the author]

Regulation state processes of institutional changes, separate institutions, national institutional system, ESE in the country, and domestic system of economic security of entrepreneurship are monitoring objects of impact done by the state regulation of institutional changes on SESE in Ukraine.

Monitoring implementation of regulation impact of institutional changes by the state on the system of economic security of entrepreneurship in Ukraine needs to fulfill several conditions. Firstly, representatives of monitoring subjects should have special training. Secondly, the availability of the monitoring conduction toolkit developed and tested in practice is one of the main condition. Thirdly, there should be access and possibility to use modern information technologies (software products). The interest in information given within monitoring made by certain groups of users and following parity in technical means and human labor usage are also important. Final conditions are the monitoring efficiency that is the dominance of results obtained over expenses for its realization, and adequate access to the primary and secondary information used within monitoring.

Monitoring principles of the state regulation impact of

the institutional changes on SESE in the country must be operational efficiency that allows monitoring and information provision in well-defined short term interval, appropriateness understood as monitoring and information provision in case of its necessity for the subjects of monitoring. Furthermore, they should include regularity identified as identification of the monitoring process and its elements as a separate system, objectivity aimed at lack of both subjective point of views of analysts and mistakes in the information provided, adequacy when the amount and structure of information obtained is sufficient for management decision making on regulation activity correction of state authorities. The last thing is privacy of information sources on its obtaining from the holders of relevant data needed for monitoring.

Monitoring functions of regulation impact of institutional changes by the state on the system of economic security of entrepreneurship in Ukraine represent the following areas:

- a) informational – giving certain information to monitoring subjects and formation of information environment and information system at the world, international, national and regional levels;

b) diagnostic – identification of the modern condition and problems on institutional changes regulations by state authorities within the formation and functioning of national SESE;

c) pragmatic – recommendation development, which are possible to use to eliminate problems detected in the practice of the changes regulation by the state of particular institutions and the institutional system in Ukraine;

d) monitoring, which include control of : the monitoring activity of state and local bodies, transformation of certain institutions, the institutional system and the institutional environment of the country; functioning of the economic security system of entrepreneurship, the level

of national security, economic security and economic security of entrepreneurship;

e) stimulating – to stimulate the increase efficiency of regulation activities by the government institutions in the context of institutional system and its separate components transformation.

The possibility to conduct different monitoring types depending on the level, the aim and subjects implementing it exists within the features providing impact monitoring of institutional changes by the state regulation on the system of economic security of entrepreneurship in Ukraine (table. 1).

Table 1

Classification of regulation impact monitoring of institutional changes on SESE by the state

[written by the author on the basis of sources: [6; 8]]

Classifying feature	Monitoring type	Monitoring type characteristics
By the level of implementation	At the national level (macro-level)	Unites collection and processing of information as well as the impact estimation of regulation activity of state and local authorities regarding institutional changes on national SESE
	At the regional level (micro-level)	Unites collection and processing of information as well as the impact estimation of regulation activity of state and local authorities in particular region regarding institutional changes on national SESE
	At the local level (local)	Unites collection and processing of information as well as the impact estimation of regulation activity of state and local authorities at the level (separate city, town, village) regarding institutional changes on national SESE
By the general aim of implementation	Coordination of regulation activity	Aimed at detection of inconsistency in regulation activity of state and local authorities
	Diagnostic	Aimed at diagnostic of problems and their reasons
	Activity efficiency	Aimed at the efficiency estimation of state and local authorities' activities within changes regulation of particular institutions and the national institutional system in general.

The stages of impact monitoring of the state regulation of institutional changes on the system of economic security of entrepreneurship are as follows:

1. Preliminary, which include the identification process of a goal, tasks, subjects and objects of monitoring. This stage involves creation of demands to the amount of necessary information, its objectivity and accuracy.

2. Planning, when planning of main monitoring elements is taken place. These components include direct monitoring executors, resources expenses for its conduction, the schedule of implementation and obtaining of interim and final results, time limits to report, the list of information receivers and periods to its sharing, and sources of information obtaining.

3. Methodological within which it is to choose a methodology, methods, ways, tools and indicators of monitoring.

4. Information gathering understood as gathering and processing of primary information from the listed sources of its obtaining with the help of methods, ways, tools and indexes chosen before.

5. Processing and estimation of the information obtained within which one processes the primary information, groups it, creates databases and estimates results obtained with the help of the appropriate methodology.

6. Analytical, which involves the analysis of results within impact monitoring of institutional changes by the state regulation on the system of economic security of entrepreneurship in the country.

7. Information dissemination. During this stage, in-

terim and final reports are created based on the determined monitoring aim and tasks as well as stated needs of information users groups.

8. Management decisions support within which data obtained are used to eliminate problems and increase efficiency of the state regulation of institutional changes in the context of formation and functioning of the economic security system of entrepreneurship in the country.

9. Control and correction of management decisions, when gathering and processing of information on practical realization of developed management decisions based on usage of the information obtained due to monitoring are hold. In case of necessity, they can be changed and adjusted.

Thus, the research has marked both the importance of impact monitoring of the state regulation of institutional changes on the economic security system of entrepreneurship in Ukraine and the necessity to use the appropriate mechanism of its realization to increase efficiency of regulation activities by power institutions within implementation of ESE in the country.

CONCLUSIONS

The study has proved the key importance of monitoring within the research and correction of the state regulation impact of institutional changes on SESE in Ukraine. In addition, data obtained have determined its nature and mechanisms of such monitoring, which includes the complete list of components, such as: the aim, tasks, subjects, objects, terms of implementation, principles, functions, types and stages.

The article has provided features of each element of monitoring mechanism of state regulation impact of institutional changes on the economic security system of entrepreneurship. Besides, it has also determined prospects of the further research.

It is appropriate to develop and suggest certain directions in the efficiency increase of such a regulation within the process of the state regulation improvement of institutional changes in the context of efficiency increase of SESE operating in Ukraine.

References

1. Azhazha M.A. *Monitoring as a tool to provide quality of state and municipal services*, *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoyi derzhavnoyi inzhenernoyi akademiyi*, 2012. Vol. 50, pp. 270-277. (in Ukrainian).
2. Novikov V.M. *Achieving justice as a term for social and humanitarian development*. *Demografija ta socialna ekonomika*, 2013. Vol. 2, pp. 40-49. (in Ukrainian).
3. Surmin Yu. *Monitoring of social and political situation in Ukraine: methodological and organizational issues*. *Visnyk NADU*, 2004. Vol. 4, pp. 20-29. (in Ukrainian).
4. MacKay K. *How to build M&E systems to support better government*. *Independent Evaluation Group, The World Bank*, 2007. URL: <http://www.worldbank.org> (last accessed: 20.11.2018).
5. Dubych K.V. *Social order as an effective mechanism to provide social services in Ukraine*. *Derzhavne upravlinnya: teoriya ta praktyka*, 2013. Vol. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2013_1_14 (last accessed: 20 November 2018) (in Ukrainian).
6. Hryhoryev H.S. *Financial and economic monitoring in the system of the state regulation of the national economy*. *Naukovyi visnyk KhDU. Seriya: Ekonomichni nauky*, 2016. Vol. 18.1, pp. 60-65. (in Ukrainian).
7. Makarova O.V. *The project of monitoring and estimation of social services sector estimation*, 2008. Uman, SPD Sochynskyi,

pp. 37. (in Ukrainian).

8. Yelnykova H.V. *Monitoring as an effective way to estimate quality of secondary education in an educational establishment*. *Kultura narodov Prychernomor'ya*, 2007. Vol. 115(1), pp. 35-43. (in Ukrainian).

Список використаних джерел

1. Ажажа М.А. *Моніторинг як інструмент забезпечення якості державних та муніципальних послуг*. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2012. № 50. С. 270-277.
2. Новіков В.М. *Досягнення справедливості як умова соціогуманітарного розвитку*. *Демографія та соціальна економіка*. 2013. № 2. С. 40-49.
3. Сурмін Ю. *Моніторинг соціально-політичної ситуації в Україні: питання методології та організації*. *Вісник НАДУ*. 2004. № 4. С. 20-29.
4. MacKay K. *How to build M&E systems to support better government*. *Independent Evaluation Group, The World Bank*, 2007. URL: <http://www.worldbank.org> (last accessed: 20.11.2018).
5. Дубич К.В. *Соціальне замовлення – ефективний механізм надання соціальних послуг в Україні*. *Державне управління: теорія та практика*. 2013. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2013_1_14.
6. Григор'єв Г.С. *Фінансово-економічний моніторинг в системі державного регулювання національної економіки*. *Науковий вісник ХДУ. Серія: Економічні науки*. 2016. № 18.1. С. 60-65.
7. *Проект концепції (моделі) моніторингу та оцінювання сектору соціальних послуг / за ред. О.В. Макарової*. Умань: СПД Сочинський, 2008. С. 37.
8. Сльникова Г.В., Рядова З.В. *Моніторинг як ефективний засіб оцінювання якості загальної середньої освіти в навчальному закладі*. *Культура народів Причорномор'я*. 2007. № 115, Т. 1. С. 35-43.

ПЕНСЬКА

Ірина Олександрівна
penskayairyna@ukr.net

УДК 325.145

МЕТОДОЛОГІЧНІ СКЛАДОВІ
УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ
ПІДПРИЄМСТВА

ВЕТРОВА

Анна Андріївна
annavetrova50@gmail.comMETHODOLOGICAL COMPONENT
MANAGEMENTS OF ENTERPRISE MONEY
STREAMSк.е.н., доцент, Харківський
інститут фінансів Київського
національного торговельно-
економічного університетустудент, Харківський інститут
фінансів Київського
національного торговельно-
економічного університету

У статті розглянуто теоретичні аспекти управління грошовими потоками на підприємствах. Встановлено, що дефіцит грошових коштів суттєво обмежує можливості операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства. Визначено найбільш структурований методичний підхід до ефективного управління грошовими потоками підприємств, планування руху грошових потоків, контроль за їх рухом.

* * *

В статье рассмотрены теоретические аспекты управления денежными потоками на предприятиях. Установлено, что дефицит денежных средств существенно ограничивает возможности операционной, финансовой и инвестиционной деятельности предприятия. Определен наиболее структурированный методический подход к эффективному управлению денежными потоками предприятий, планирование движения денежных потоков, контроль за их движением.

* * *

Introduction. The article deals with theoretical aspects of cash flow management at enterprises. It was established that the cash deficit severely limits the operational, financial and investment activity of the enterprise. The use of types, methods and methods of analysis for to study the financial condition, estimate the movement of cash flows of the enterprise as a whole is the methodology and method of analysis.

Purpose. The purpose of the work is to study and generalize the theoretical basis of a set of general approaches and methods to manage cash flows at enterprises.

Results. For an enterprise operating in a market environment, the main thing is the continuous movement of cash, which can ensure the functioning of the main activities, payment of obligations and implementation of social protection of workers. The analysis of cash flows allows to study their dynamics, to determine the amount of excess of payments over payments and to conclude on the possibility of internal financing. The effectiveness of the analysis affects the retrospective review of performance, effective implementation of effective management and management decisions, and plan future development directions. The methodological apparatus of cash management of the enterprise covers a range of principles, methods, levers and methods of managing receivables and accounts payable, securities, material inventories, and financial risks.

Conclusion. The significance and importance of effective cash flow management at an enterprise is great, since its quality influences both the company's stability within a particular time frame and the ability to further develop and achieve financial success with a long-term perspective. The effectiveness of cash flow management is determined by synchronization of receipts and payments, constant support solvency and rational use of financial resources, which are formed from internal and external sources. The phased implementation of a systematic detailed analysis of cash flows, in the context of the cash flow management process of the enterprise involves continuous monitoring of the uniformity and synchrony of the formation of cash flows within certain time intervals.

Ключові слова: грошові кошти, грошові потоки, методологія, аналіз, управління

Ключевые слова: денежные средства, денежные потоки, методология, анализ, управление

Keywords: cash, cash flow, methodology, analysis, management

ВСТУП

Функціонування підприємства – це складний динамічний процес, що є результатом неперервного циклічного руху грошових коштів. Однією із проблем, що виникають перед підприємствами в сучасних умовах, є відновлення і збереження динаміки циклів операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, що є запорукою необхідної ліквідної позиції підприємства і реалізації його попиту на кошти. Вирішення цієї проблеми неможливе без глибоких досліджень економічних механізмів, що визначають грошові потоки кожного окремого суб'єкта господарювання.

Грошові кошти є обмеженим ресурсом, а значить обов'язковим є створення механізму ефективного управління потоками грошових коштів на підприємствах. Метою цього управління є забезпечення оптимального залишку грошових коштів за допомогою підтримки рівномірності їх витрачання і надходження. В україн-

ській економіці, де постійно змінюються економічні ситуації, досягти цієї мети можна лише керуючись теоретичними та методичними розробками в галузі управління грошовими потоками, які містять економічний аналіз як одну з найважливіших функцій управління.

Використання видів, прийомів та методів аналізу для цілей вивчення фінансового стану, оцінки руху грошових потоків підприємства в сукупності становить методологію та методику аналізу.

Питання, пов'язані з теорією управління грошовими потоками підприємств, широко висвітлені у працях вітчизняних вчених: І.А. Бланка, В.В. Бочарова, В.В. Ковальова, А.М. Поддєрьогіна, М.В. Сороківської. Водночас, слід відмітити, що в теоретичному та методологічному плані проблематика ефективного управління залишається до кінця нерозкритою та потребує подальшого вивчення.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні та узагальненні теоретичного базису сукупності загальних підходів і методів управління грошовими потоками на підприємствах.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною базою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

При проведенні дослідження використано методи порівняння й синтезу, моделювання та інші, що формують системний підхід щодо прогнозування руху грошових коштів.

РЕЗУЛЬТАТИ

Однією з основних складових загальної системи управління фінансово-господарською діяльністю підприємства є підсистема управління його грошовими потоками.

Для підприємства, яке працює в ринкових умовах, головним є безперервний рух грошових коштів, який може забезпечити функціонування основної діяльності, оплату зобов'язань та здійснення соціального захисту працівників [7].

Аналіз руху грошових потоків дозволяє вивчити їх динаміку, визначити суму перевищення надходжень над платежами та зробити висновок про можливість внутрішнього фінансування. Ефективність аналізу впливає на ретроспективний розгляд результатів діяльності, ефективне впровадження дієвих рішень менеджменту та керівництва, а також планування напрямів розвитку в майбутній перспективі.

Методологічний апарат управління грошовими коштами підприємства охоплює спектр принципів, методів, важелів та прийомів управління дебіторською і кредиторською заборгованістю, цінними паперами, матеріальними запасами, фінансовими ризиками. Однак на вітчизняних підприємствах методи управління не досягають необхідного рівня.

Можна виділити три основні підходи, які найчастіше можна зустріти до визначення поняття «грошовий потік» [2]:

- 1) грошовий потік – це потік грошових коштів;
- 2) грошовий потік – різниця між притоком і відтоком грошових коштів;
- 3) грошовий потік – співмірні і розподілені в часі надходження і видатки.

Останній підхід найбільш повно розкриває значення грошового потоку, тому його можна визначити, як суму розподілених у часі надходжень та видатків грошових коштів отриманих внаслідок реалізації будь-якого проекту чи функціонування певного виду активів.

Управління грошовими потоками необхідно розглядати як послідовний процес постановки завдань та їх виконання, який включає реалізацію таких *функціональних етапів*:

- 1) планування та прогнозування грошових потоків і складання відповідних внутрішніх фінансових документів (бюджет грошових потоків, а також плановий звіт про рух грошових коштів, платіжний календар тощо);
- 2) імплементація бюджету грошових потоків як невід'ємної складової системи бюджетів на підприємстві;
- 3) фінансовий контролінг виконання бюджету

грошових потоків та планових показників Звіту про рух грошових коштів;

4) здійснення коригування планових величин відповідно до зміни зовнішніх та внутрішніх умов реалізації плану [6].

Залежно від методичних підходів до аналізу грошових потоків можна виділити:

1) горизонтальний (часовий) аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом;

2) вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури фінансових показників з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат;

3) трендовий аналіз – порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (за допомогою тренду здійснюється екстраполяція найважливіших фінансових показників на перспективний період, тобто перспективний прогнозний аналіз фінансового стану);

4) аналіз відносних показників (коефіцієнтів) – розрахунок відношень між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників;

5) порівняльний аналіз – внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства та його дочірніх підприємств (філій), а також міжгосподарський аналіз показників певної фірми порівняно з показниками конкурентів або із середньогалузевими та середніми показниками;

6) факторний аналіз – визначення впливу окремих факторів (причин) на результативний показник детермінованих (розмежованих у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження. При цьому факторний аналіз може бути як прямим (власне аналіз), коли результативний показник поділяють на окремі складові, так і зворотним (синтез), коли його окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник [4].

Ефективне управління грошовими потоками, які забезпечують фінансово-господарську діяльність підприємства, базується на об'єктивній та якісній їх оцінці. Виділяють 7 основних етапів в аналізі грошових потоків:

1-й етап. Аналіз обсягу та динаміки грошових потоків, метою проведення якого є визначення загальних обсягів грошових потоків, основних тенденцій та пропорцій їх розвитку.

2-й етап. Аналіз джерел формування грошових коштів, що передбачає вивчення структури позитивного грошового потоку за видами діяльності, ранжирування джерел надходження грошових коштів, визначення місця (вагомості) кожного з них у грошовому забезпеченні функціонування підприємства.

3-й етап. Аналіз напрямів використання грошових коштів, об'єктом якого є вихідний грошовий потік підприємства.

4-й етап. Аналіз рівномірності та збалансованості грошових потоків, метою якого є ідентифікація та оцінка основних видів грошових потоків.

5-й етап. Аналіз показників грошового потоку (Cash-flow).

6-й етап. Аналіз ліквідності грошових потоків,

метою якого є дослідження можливостей підприємства по здійсненню необхідних платежів і особливо з погашення зобов'язань.

Викладена послідовність аналізу грошових потоків та система аналітичних показників, що формує зміст кожного з етапів роботи, дозволяє забезпечити комплексне дослідження грошових потоків, надає всебічну та повну інформацію про стан і тенденції розвитку грошових потоків, розкриває причинно-наслідкові зв'язки цих тенденцій, що створює підстави для формування коректних висновків та прийняття ефективних управлінських рішень у сфері управління грошовими потоками.

Оцінку ефективності системи управління грошовими потоками слід розпочинати з оцінки ефективності самих грошових потоків. Для цього використовується інформація зі Звіту про рух грошових коштів.

Звіт про рух грошових коштів увійшов у фінансовий обіг у 60-і рр. XIX ст.. До середини 60-х рр. XIX ст. сформувався загальний підхід до складання звіту про рух грошових коштів, який представляв собою документ про використання та джерелах фондів [3].

Необхідність створення такої форми звітності була обумовлена ситуацією, коли підприємство, маючи прибуток на рахунках, тим не менш, не володіло достатніми коштами для придбання нового обладнання. Щоб пояснити даний феномен один з менеджерів склав так званий порівняльний бухгалтерський баланс – основу сучасного звіту про рух грошових коштів. На сьогоднішній день в більшості країн світу звіт про рух грошових коштів є обов'язковою частиною пакету фінансової звітності та використовується для наочного уявлення впливу поточної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства на її фінансовий стан за певний період часу.

В Україні з 07.02.2013 р. діє Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [5]. Дане П(С)БО визначає грошові кошти як готівку, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання. Під рухом грошових коштів розуміють надходження і вибуття грошових коштів та їхніх еквівалентів. При цьому, розрізняють рух грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Цей звіт дозволяє оцінити якість управлінських рішень, а також їх вплив на результати діяльності і фінансовий стан підприємства. Коли аналіз охоплює більш тривалий проміжок часу, можна оцінити реакцію керівництва на зміни економічних умов, а також на сприятливі можливості і несприятливі обставини, які проявляються постійно; оцінка результатів аналізу звіту про рух грошових коштів вкаже, в досягненні яких цілей керівництво вирішить вкласти кошти, де воно скоротить вкладення, з яких джерел залучить додаткові грошові кошти і в якій ступені скоротяться вимоги на адресу підприємства. Такий аналіз покаже, крім того, розміщення прибутку протягом цих років і те, як керівництво підприємства реінвестує внутрішні надходження грошових коштів, які воно має у своєму розпорядженні. Крім цього аналіз дозволить виявити величину та визначити структуру грошових коштів, які отримуються в результаті господарської діяльності, їх розподіл і ступінь стабільності [1].

ВИСНОВКИ

Важливість і значення ефективного управління грошовими потоками на підприємстві велика, оскільки від його якості залежить як стійкість підприємства в конкретний період часу, так і здатність до подальшого розвитку, досягнення фінансового успіху із тривалою перспективою.

Ефективність управління грошовими потоками визначається синхронізацією надходжень і виплат, підтримкою постійної платоспроможності та раціональним використанням фінансових ресурсів, які формуються із внутрішніх та зовнішніх джерел. Поетапне здійснення систематичного детального аналізу грошових потоків, у розрізі процесу управління грошовими потоками підприємства, полягає у постійному моніторингу рівномірності та синхронності формування грошових потоків в розробці окремих інтервалів часу.

Список використаних джерел

1. Бардин О.Я. Методологічні засади управління грошовими потоками підприємств. Науковий вісник Полісся. 2015. № 4 (4). С. 105-109.
2. Деменіна О. Управління грошовими потоками в межах концепції фінансової рівноваги підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2004. № 7. С. 14-18.
3. Лігоненко Л.О., Ситник Г.В. Управління грошовими потоками: навч. посіб. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. 255 с.
4. Майборода О.В. Оптимізація фінансових потоків промислового підприємства: теоретичні аспекти. Економіка розвитку. Харків: ХНЕУ. 2012. №1 (51). С. 107-110.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 16.11.2018).
6. Федішин М.П. Методичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств для цілей планування. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка». 2016. Том 25. № 2. С. 132-138.
7. Циган Р.М. Удосконалення класифікації грошових потоків з урахуванням сучасних умов господарювання. Актуальні проблеми економіки. 2010. № 4 (106). С. 150-155.

References

1. Bardin O.Ya. Methodological principles of management of enterprises' money streams. The Scientific herald of Polissya. 2015. № 4 (4). С. 105-109. (in Ukrainian).
2. Demenina O. Management money streams within the limits of conception of financial equilibrium of enterprise. Actual problems of the economy. 2004. № 7. pp. 14-18. (in Ukrainian).
3. Ligonenko L.O., Sitnik H.V. Management money streams. Kyiv: Kyiv trade economic university, 2005. 255 p. (in Ukrainian).
4. Maiboroda O.V. Optimization of financial flows of industrial enterprise: theoretical aspects. Ekonomika rozvytku. Kharkiv. 2012. Vol. 1 (51), pp. 107-110. (in Ukrainian).
5. Regulation (standard) of accounting 1 «General requirements for financial statements». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
6. Fedishin M.P. The methodical aspects of analysis of money streams of enterprises for the aims of planning// the Economic analysis: col. sc. works. Ternopil: Publishing and printing center of Ternopil national economic university the "Economic Thought". 2016. Vol. 25. № 2. pp. 132-138.
7. Tsyhan R.M. Improving classification of cash flows with current economic conditions. Actual problems of the economy. Vol. 4, № 106, pp. 150-155.

ПІЗНЯК

Тетяна Іванівна
tetianapizniak@gmail.com

УДК 338.341.1

ВЛАЩЕНКО

Ганна Григорівна
84anna_v@ukr.netТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ
ОБГРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ
ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В
КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ
ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙк.е.н., доцент, Сумський
національний аграрний
університетTHEORETICAL ASPECTS OF
SUBSTANTIATION FOR THE
AGRICULTURAL ENTERPRISES BUSINESS
DEVELOPMENT DIRECTIONS IN THE
CONTEXT OF THE INNOVATION
TECHNOLOGIES INTRODUCTIONстудент, Сумський
національний аграрний
університет

У статті обгрунтовано теоретичні аспекти впровадження інноваційних технологій у процес виробництва та управління для забезпечення розвитку господарської діяльності підприємств аграрного сектору. Досліджено переваги запропонованої інноваційної технології та висвітлено підхід до оцінки економічної ефективності короткострокового інноваційного проекту. Встановлено перспективні напрями впровадження інновацій для забезпечення динаміки ефективності господарської діяльності.

* * *

В статье обоснованы теоретические аспекты внедрения инновационных технологий в процесс производства и управления для обеспечения развития хозяйственной деятельности предприятий аграрного сектора. Исследовано преимущества предложенной инновационной технологии и освещен подход к оценке экономической эффективности краткосрочного инновационного проекта. Установлено перспективные направления внедрения инноваций для обеспечения динамики эффективности хозяйственной деятельности.

* * *

Introduction. Current processes of transformation caused by the integration and globalization changes rise demands for the agricultural enterprises to improve the effectiveness of the mechanism that provide economic organization, finance, and business. At the same time the unpredictable natural and biological factors complicate and amplify the risk of such enterprises business. It is the risk factors that demand implementation of the achievements of the scientific research and new approaches to the use of the resources based on innovation.

The **purpose** of this work is a research of theoretical aspects of the business development directions of agricultural enterprises and provisions of the growth of their effectiveness through implementing the innovative technologies.

Results. The article determines the most efficient directions of the business process innovation for the agricultural enterprises, such as implementation of the resource conserving agricultural technologies; introducing the new breeds of livestock and new cultivars; introduction of the modern methods of optimizing the plant cultivation; introduction of the integrated system for the plants protection assuming the agrotechnical and biological methods; use of the soil protection agriculture; use of the multi-operational combines. The article discusses the value of short term innovation projects to result in the workforce efficiency, energy conservation, decrease in the production costs, increase of the profits, etc. Additionally, a new and promising technology of conservation tillage, which is an important method of preventing erosion and being a prerequisite for the use of highly performant agricultural equipment is proven. An approach of evaluation of the economic effectiveness of a short-term innovation project of the conservation tillage has been substantiated.

Conclusion. The current transformation processes caused the rise in the competitiveness demands for the agricultural sector of economy and made development through innovation a top priority. It is evident that the business efficiency is achievable through the innovation in both production and management.

Ключові слова: господарська діяльність, інновації, економічна ефективність

Ключевые слова: хозяйственная деятельность, инновации, экономическая эффективность

Keywords: economic activity, innovation, economic efficiency

ВСТУП

Сучасне суспільство прагне до постійного поліпшення рівня й умов життя, яких можливо досягти за умови стійкого зростання економіки і, відповідно, кожної з її складових, до яких належить і аграрний сектор. В той же час, розвиток галузей та виробництв аграрного сектору позитивно впливає на добробут населення, економічну та продовольчу безпеку держави, її інвестиційну привабливість. Діючі трансформаційні процеси обумовлені інтеграційними та глобалізацій-

ними змінами посилюють вимоги до підприємств аграрного сектору в частині формування ефективно діючих організаційно-економічних та фінансово-господарських функціональних механізмів. При цьому ускладнює й поглиблює ризикованість діяльності аграрних підприємств пряма залежність його виробництв від природних та біологічних чинників, вплив яких важко передбачити. Саме для зниження ризиків необхідно впроваджувати у виробництво результати наукових та науково-технічних досягнень та формувати

нові механізми використання ресурсів підприємств на інноваційних засадах.

Дослідження і вивчення питань, які безпосередньо пов'язані з розширенням напрямів господарської діяльності, враховуючи сучасні тенденції інноваційного розвитку підприємств аграрного сектору, репрезентують широкий ареал досліджень, котрі проводяться вітчизняними і зарубіжними вченими впродовж останніх років. Надбанням наукового доробку останніх років є поглиблення досліджень щодо напрямів розвитку господарської діяльності підприємств аграрного сектору з урахуванням впровадження інноваційних інструментів, як в процес виробництва, так і в процес управління. Проте й наразі ускладнюють процес формування управлінського механізму функціонування підприємств аграрного сектору, який забезпечить наращення виробничих потужностей підприємств та підвищення результативності їх роботи, швидкоплинні зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, нестабільність економічних процесів, поглиблення вимог до виробників при виході на зовнішні ринки тощо. Теоретичні та практичні аспекти зазначеної проблематики відображено в наукових працях таких вчених: В.Я. Амбросова, В.Г. Андрійчука, С.І. Дем'яненка, М.Й. Маліка, В.Я. Месель-Веселяка, П.Т. Саблука, Р.А. Фатхутдінова, О.М. Шпичака, О.В. Шубравської, В.В. Юришина та інших. Проте постійні зміни вимог до виробників аграрного сектору визначають актуальність питання щодо запровадження інноваційної складової у ключові процеси їх діяльності, що потребує поглиблення досліджень в цьому напрямку.

МЕТА РОБОТИ

Метою роботи є дослідження теоретичних аспектів формування напрямів розвитку господарської діяльності сільськогосподарських підприємств та забезпечення зростання їх ефективності шляхом запровадження інноваційних технологій в процес виробництва.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методика дослідження базується як на загальнонаукових (аналізу і синтезу, наукової абстракції, індукції та дедукції), так і на спеціальних економічних методах: *абстрактно-логічному* (при визначенні напрямів впровадження інноваційної діяльності; для узагальнення результатів досліджень та формулювання висновків), *монографічному* (при дослідженні сучасного стану інноваційної діяльності підприємств аграрного сектору).

РЕЗУЛЬТАТИ

Очевидним є те, що досягнення результативності розвитку та конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору в Україні можливо за умови впровадження сучасних інноваційних інструментів, як в процес управління, так і у виробничі процеси. У своєму дослідженні «Інноваційне зростання – основа стабільності агропромислового сектору» С.І. Дем'яненко стверджує, що однорідна сукупність виробників сільськогосподарської продукції призвела до низького ступеня впливу з їх боку на рівень цін виробленої продукції і, відповідно, обумовила можливість збільшення прибутків підприємства через зниження виробничих витрат, яке, в свою чергу, не можливе без впрова-

дження інновацій [1, с. 88]. В.Г. Андрійчук також зазначає, що більший вплив з боку виробника на ефективність виробництва сільськогосподарської продукції можливий на собівартість продукції, аніж на її ціну [2, с. 188].

Як зазначає К.О. Прокопенко, зростання обсягів виробництва власної сільськогосподарської продукції призводить до збільшення виробничих витрат сільськогосподарських підприємств. При цьому обмеженість виробничих ресурсів в умовах зростаючого попиту призводить до зростання цін. При збільшенні використання певних видів ресурсів (змінних) при фіксації їхніх інших видів (постійних) починає спрацьовувати закон зниження віддачі ресурсів, а це означає зростання собівартості сільськогосподарської продукції, і відповідно, призводить до зниження доходів аграрних підприємств. За таких умов відтворення сільського господарства можливе лише при впровадженні нової техніки та технологій, що зумовить зменшення питомих виробничих витрат [3, с. 180-181]. Ефективність такого підходу підтверджують провідні західні виробники сільськогосподарської продукції, які досягли високих результатів обравши інноваційний шлях розвитку, в основу якого було покладено біологічне землеробство, освоєння наукоємних технологій, впровадження техніки та обладнання нового покоління [4, с. 74].

Реалії сьогодення свідчать про те, що умови функціонування вітчизняних підприємств аграрного сектору характеризується невирішеністю питань щодо ринку землі, нівелювання курсу іноземних валют, нестабільністю економічного та політичного середовища, що ускладнює процес планування та визначення перспективних напрямів розвитку. Проте керівники сільськогосподарських підприємств розуміють, що їм потрібно рухатись далі, а це можливо за умови становлення на інноваційний шлях розвитку, який відповідає сучасним економічним тенденціям і має позитивний досвід функціонування в економічно-розвинених країнах світу. Приймаючи рішення про впровадження інновацій, в залежності від визначених цілей, керівник розраховує отримати в результаті відповідний ефект, а саме: технологічне переоснащення виробництва, економічне зростання, соціальні зміни, перехід на екологічне виробництво, біологізацію землеробства тощо.

Враховуючи те, що одним із ключових індикаторів розвитку господарської діяльності підприємств аграрного сектору є стабільне зростання рівня рентабельності виробництва основних сільськогосподарських культур відповідно актуальним є питання зниження собівартості, якого можливо досягти за умови підвищення урожайності та зниження виробничих витрат. Визначена залежність формує найбільш актуальні напрями впровадження інноваційної діяльності на сільськогосподарських підприємствах до складу яких доцільно включити наступні:

- впровадження ресурсозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур;
- впровадження нових сортів сільськогосподарських культур, кросів та ліній птиці, порід тварин;
- впровадження новітніх методів оптимізації процесів росту й розвитку рослин;
- впровадження інтегрованої системи захисту рослин, спрямованої на використання агротехнічного

та біологічного методів;

- застосування ґрунтозахисних технологій обробітку ґрунту;
- використання багатоопераційної комбінованої техніки.

Результати діяльності сільськогосподарських підприємств залежать від природних факторів: за сприятливих кліматичних умов валове виробництво продукції зростає, перевищуючи середні показники, відповідно при несприятливих погодних умовах – знижується. Такий вплив призводить до збільшення або зменшення пропозиції на ринку, цінних коливань і, відповідно, – до змін рівня рентабельності сільськогосподарського виробництва. В даному контексті доцільно зазначити, що в аграрному секторі, як в специфічній галузі економіки, не завжди ціна на продукцію визначена в точці перетину попиту та пропозиції й перевищує витрати сільськогосподарського підприємства [1, с. 91]. Саме тому впровадження запропонованих напрямів інноваційної діяльності спрямоване на забезпечення зростання рентабельності виробництва за рахунок підвищення урожайності; раціонального використання трудових, матеріальних, енергетичних ресурсів; впровадження систем точного землеробства та нанотехнологій, зниження собівартості продукції; підвищення конкурентоспроможності продукції.

Беручи до уваги низький рівень державної підтримки підприємств аграрного сектору, високі процентні ставки комерційних банків, залежність процесу виробництва від природних факторів тощо, доцільно зосередити увагу на короткострокових інноваційних проектах, результатом впровадження яких буде підвищення продуктивності праці, економія енергоресурсів, зниження собівартості виробництва, збільшення рівня рентабельності виробництва тощо.

Екстенсивний шлях розвитку агропромислового комплексу протягом останніх десятиріч визначав головним засобом збільшення виробництва продукції рослинництва розширення площі ріллі. Постійне зростання площ орних земель наприкінці 90-х рр. ХХ-го ст. призвело до розораності 82 % сільськогосподарських угідь, а в деяких областях (Вінницькій, Тернопільській, Кіровоградській) понад 90 %. В результаті такого підходу розширились ерозійні процеси, і, відповідно, актуальності набуло питання розробки й впровадження дієвих заходів ґрунтозахисного обробітку ґрунту [5, с. 18]. За даними управління державного земельного кадастру станом на 01.01.2017 р. частка сільськогосподарських угідь в загальній площі території України складає 70,0 %, а частка ріллі в структурі сільськогосподарських угідь – 78,4%, що вказує на важливість обачливого ставлення сільськогосподарських виробників до землі [6].

У контексті сучасних досліджень систем мінімального обробітку ґрунту, що були зумовлені ерозійними процесами, котрі стали наслідком екстенсивного характеру ведення землеробства, актуальності набувають системи ґрунтозахисного обробітку. Однією із перспективних технологій є поверхнева (безвідвальна) технологія обробітку ґрунту, яка виступає важливим заходом боротьби з ерозією та створює передумови використання потужної, комбінованої техніки з високими техніко-економічними параметрами.

Найбільш широкого застосування мінімальної обробітку ґрунту набув у США, Канаді, Австралії, Аргентині та Бразилії. У континентальній частині Західної Європи й Англії мінімізація обробітку ґрунту набула широкого виробничого запровадження при вирощуванні зернових колосових після просапних попередників [5, с. 11]. Також технологія безвідвального обробітку ґрунту добре зарекомендувала себе на півдні Росії.

Дана технологія передбачає обробіток ґрунту на глибину 10-12 см щорічно протягом трьох років, з подальшим плоскорізним обробітком поля на глибину 30-40 см на четвертий рік. Перевагами такої технології є зниження трудових, матеріальних та енергетичних ресурсів за рахунок зменшення кількості виконуваних операцій до 7 порівняно з 10 при традиційній технології, а особливо виключення найбільш енерговитратної – оранки [7, с. 31]. В той же час, безвідвальний обробіток ґрунту забезпечує зменшення механічної та ущільнюючої дії техніки на ґрунт за рахунок застосування широкозахватної, комбінованої техніки, використання якої дає змогу скоротити кількість проходів техніки по полю.

За оцінками фахівців ННЦ «Інституту землеробства УАН» застосування безвідвальної технології обробки ґрунту збільшує урожайність зернових колосових та польових культур на 2 % за рахунок накопичення і зберігання ґрунтової вологи, при цьому, застосування такої технології під озимі культури в посушливі роки дає змогу підвищити урожайність в межах 1,3-5,4 ц/га, в той же час, відбувається скорочення витрат на оплату праці у 1,6 рази, потреба в техніці зменшується в 1,5 рази, витрати пального у 2,2 рази [5, с. 19]. За оцінкою Всеросійського науково-дослідного інституту (ВНДІ) землеробства і захисту ґрунтів від ерозії енергетичні витрати на оранку під озимі складають 1813 МДж/га, а в безвідвальній обробці дисковою бороною в два сліди з наступним боронуванням лише 673 МДж/га [8, с. 5]. Отже, дослідженнями науковців доведено, що із врахуванням витрат на добрива, вапно, гербіциди та інсектициди, робочу силу тощо економія сукупних прямих витрат становить 12% [5, с. 26].

Беручи до уваги те, що безвідвальний обробіток ґрунту набув широкого застосування під озимі зернові, зупинимось більш детально на перевагах цієї технології для озимої пшениці. Короткий післязбиральний період до сівби озимих зумовлює напруженість в обробітку ґрунту. За цих умов особливо відчутні недоліки оранки, адже ґрунт після неї, як правило, буває брилистим і швидко втрачає вологу. Також велика енергоємність оранки стає причиною сівби озимих із запізненням, що призводить до зрідження сходів та погіршує їх перезимівлю [8, с. 283]. Варто зазначити, що озима пшениця є важливою культурою для харчування за своїми поживними елементами, в той же час дана культура цінна і для підтримки екологічної рівноваги, адже її протиерозійні властивості після багатогірних трав найвищі.

Дослідження науковців Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва підтверджують, що застосування поверхневого обробітку порівняно з оранкою забезпечує краще зволоження посівного шару ґрунту і вищий вміст агрономічно цінних часток ґрунту, завдяки чому рівно-

мірніше загортається насіння й одержуються більш повні сходи. За результатами їх досліджень, які проводились протягом шести років, кількість рослин озимої пшениці при поверхневому обробітку ґрунту була на 24,6 % більшою, ніж у посіві по оранці, що в кінцевому підсумку забезпечило значно вищий врожай зерна [9, с. 288]. Результати цих досліджень мають вагомe значення для інноваційного розвитку аграрного сектору, адже одним із пріоритетних напрямків землеробства в Україні завжди було і залишається вирощування зернових культур, що також підтверджують і зовнішньоекономічні відносини в системі агропромислового комплексу за 2018 р.. Експорт продукції аграрного сектору за січень-серпень 2018 р. склав 11,5 млрд. дол. США, що становить 37,3 % від загального експорту України [10].

Запровадження короткострокових інноваційних проектів має низьку переваг ключовими з яких є можливість ефективніше розподіляти ресурси на засадах проектного підходу та забезпечення впровадження нових якісних інструментів в процес управління. Методи оцінки ефективності короткострокових інноваційних проектів (строком на 1-3 роки) не передбачають дисконтування інвестицій і одержуваних доходів, але вони дають змогу визначити економічну ефективність поточних витрат, пов'язаних з їх використанням у виробництві. Такі методи набули широкого застосування для оцінки ефективності короткострокових інноваційних проектів в рослинництві.

Залежність виробництва в цій галузі від біологічних факторів, природних умов, різних рівнів інтенсивності та ефективності виробництва тощо зумовили необхідність впровадження методик, котрі модифікуються стосовно специфіки інновацій та особливостей галузей аграрного сектору, в яких вони впроваджуються [2, с. 504]. Оцінюючи ефективність короткострокового інноваційного проекту безвідвальної технології обробітку ґрунту доцільно визначити додатковий прибуток, який буде сформовано за рахунок підвищення урожайності та зниження виробничих витрат. Частка прибутку, яка буде сформована за рахунок приросту урожайності ДПу (1) та частка прибутку, яка буде сформована за рахунок економії виробничих витрат ДПвв (2) розраховуються наступним чином:

$$\Delta P_y = (U_i \cdot C - BB_i) - (U_i \cdot C - U_i \cdot \frac{BB_6}{U_6}), (1)$$

$$\Delta P_{vv} = (U_i \cdot C - U_i \cdot \frac{BB_6}{U_6}) - (U_6 \cdot C - BB_6), (2)$$

де U_6 – урожайність при базовому обробітку ґрунту – оранці;

U_i – урожайність після введеної інновації – безвідвального обробітку ґрунту; BB_6 – виробничі витрати при оранці;

BB_i – виробничі витрати при безвідвальному обробітку ґрунту;

C – ціна реалізації 1 ц продукції [2, с. 505].

Підсумовуюче наведене зазначимо, що впровадження короткострокового інноваційного проекту – безвідвального обробітку ґрунту при вирощуванні озимої пшениці забезпечить:

- підвищення якості техніко-технологічних характеристик виробничого процесу;
- зростання якості процесу управління шляхом використання інструментарію проектного підходу;
- ефективності використання ресурсів шляхом отримання часткової компенсації (25 %) вартості придбаної сільськогосподарської техніки та обладнання в рамках участі в державній програмі.

Отже, економічним ефектом від впровадження даного проекту для підприємств аграрного сектору буде розширення напрямів розвитку господарської діяльності, досягнення зростання ефективності виробництва, оптимізація управлінських процесів, покращення фінансового стану підприємства.

ВИСНОВКИ

Діючі трансформаційні процеси обумовили зростання вимог до конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору, визначивши одним із пріоритетів становлення на інноваційний шлях розвитку. Досягти динаміки ефективності господарської діяльності можливо за умови впровадження інноваційних інструментів, як у процес виробництва, так і у процес управління. Нестача обігових коштів спонукає до пошуку можливих напрямів розвитку господарської діяльності, одним із яких, обґрунтовано, запровадження короткострокових інноваційних проектів технологічної спрямованості, які окрім вдосконалення виробничого циклу дають змогу отримати економію ресурсів за рахунок оптимізації управлінського процесу та розширюють можливості у частині отримання державної підтримки. Крім того широкий спектр діючих підходів до оцінки ефективності короткострокових інноваційних проектів дає змогу в період передінвестиційної фази провести відбір та визначити найкращий з альтернативних проектів. Обґрунтовано, що зростання ефективності виробництва можливо підвищити шляхом отриманого економічного ефекту від запроваджених інноваційних технологій у виробничий процес та інструментів проектного підходу в процес управління.

Список використаних джерел

1. Дем'яненко С.І. Інноваційне зростання – основа стабільності агропромислового комплексу. *Наука та інновації*. 2005. Т. 1, № 1. С. 87-98.
2. Андрійчук В.Г. *Економіка аграрних підприємств*. К.: КНЕУ, 2002. 624 с.
3. *Інноваційні трансформації аграрного сектору економіки* / О.В. Шубравська та ін. К., 2012. 496 с.
4. Нечаев В. *Проблеми освоєння інновацій в АПК*. АПК: економіка, управління. 2010. № 6. С. 74-79.
5. Сайко В.Ф., Малієнко А.М. *Системи обробітку ґрунту в Україні*. К.: ВД «ЕКМО», 2007. 44 с.
6. *Стратегія удосконалення механізму управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними*. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/imported_content/document/250076311/P0413-00.doc (дата звернення: 5.11.2018).
7. Нечаев В.И., Кравченко Н.П., Полок Л.Е. *Модернізація аграрного виробництва: проблеми и перспективи*. *Економіка сільського господарства Росії*. 2010. № 9. С. 24-32.
8. *Землеробство з основами ґрунтознавства і агрохімії* / В.П. Гудзь та ін. К.: Центр учбової літератури, 2007. 408 с.
9. Тимчук В.М., Пазій І.П., Фурман Н.В. *Трансфер насінницьких інновацій інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва*. *Вісник Центру наукового забезпечення агропромислового*

виробництва Харківської області. 2010. Вип.8. С. 286 – 302.
10. Український агроекспорт за 8 місяців зріс на 65,6 мільйонів. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2553110-ukrainskij-agroekспорт-za-8-misaciv-zris-na-656-miljoniv.html> (дата звернення: 5.11.2018).

References

1. Demyanenko S.I. Innovative growth – the basis of the stability of the agro-industrial complex. *Science and innovation*. 2005. № 1. pp. 87-98. (in Ukrainian)
2. Andriyчук V.H. *The economy of agrarian enterprises*. Kyiv: KNEU, 2002. 624 p. (in Ukrainian)
3. *Innovative transformations of the agrarian sector of the economy*. / O.V. Shubravska et.al.. K., 2012. 496 p. (in Ukrainian)
4. Nechaev V. *Problems of innovation in the agricultural sector*. AIC: economics, management. 2010. № 6. pp. 74-79. (in Russian)
5. Saiko V.F., Malienko A.M. *Soil cultivation systems in Ukraine K: VD "ЕКМО"*, 2007. 44 p. (in Ukrainian)
6. *Strategy for improving the management mechanism in the field of use and protection of agricultural land of state ownership and disposal*. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/imported_content/document/250076311/P0413-00.doc (last accessed: 5.11.2018) (in Ukrainian)
7. Nechaev V.I., Kravchenko N.P., Polok L.E. *Modernization of agricultural production: problems and prospects // Economy of agriculture of Russia*. 2010. № 9. pp. 24-32. (in Russian)
8. *Agriculture with Fundamentals of Soil Science and Agrochemistry* / V.P. Hudz et.al. Kyiv: Center for Educational Literature, 2007. 408 p. (in Ukrainian)
9. Timchuk V.M., Pazyi I.P., Furman. N.V. *Transfer of seed innovations at the Institute of Plant Cultivation to them. Bulletin of the Center for scientific support of agricultural production in the Kharkiv region*. 2010. № 8. pp. 286–302. (in Ukrainian)
10. *Ukrainian agroexport has grown by 65.6 million over the past eight months*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2553110-ukrainskij-agroekспорт-za-8-misaciv-zris-na-656-miljoniv.html> (last accessed: 5.11.2018). (in Ukrainian)

ДАХНО

Олена Миколаївна
tom61@ukr.net

ГОГОЛЄВА

Катерина Сергіївна
gogolyeva@gmail.com

ЛИТВИНЕНКО

Ірина Сергіївна
irina.litvinenko999@gmail.com

старший викладач, Полтавський
національний технічний
університет ім. Юрія
Кондратюка

студент, Полтавський національний
технічний університет ім. Юрія
Кондратюка

студент, Полтавський національний
технічний університет ім. Юрія
Кондратюка

УДК 336.22

ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ТА ЕСТОНСЬКИЙ ДОСВІД

TAXATION OF CORPORATE PROFITS: UKRAINIAN REALITIES AND ESTONIAN EXPERIENCE

У статті розглянуті особливості справляння податку на прибуток підприємств в Україні, проаналізовано його фіскальну ефективність і необхідність для формування бюджетних ресурсів. Обґрунтовано недоцільність діючого механізму оподаткування корпоративного прибутку, що базується на принципах європейської моделі оподаткування. Досліджені проблеми оподаткування результатів фінансової діяльності суб'єктів господарювання, а також запропоновані напрями його реформування, зокрема, можливість застосування досвіду естонської моделі оподаткування розподіленого прибутку.

* * *

В статье рассмотрены особенности взимания налога на прибыль предприятий в Украине, проанализировано его фискальную эффективность и необходимость для формирования бюджетных ресурсов. Обосновано нецелесообразность действующего механизма налогообложения корпоративной прибыли, что основывается на принципах европейской модели налогообложения. Исследованы проблемы налогообложения результатов финансовой деятельности субъектов хозяйствования, а также предложены направления реформирования, в частности, возможность применения опыта эстонской модели налогообложения распределенной прибыли.

* * *

Introduction. Today it is considered that the existing system of corporate taxation does not contribute to the effective functioning of the domestic tax system and constrains its further economic development, despite improving its position in world rankings. The main problems that require an immediate solution are: low level of fight against corruption in the tax area, ambiguity in the interpretation of tax legislation and significant depreciation of fixed assets. That is why searching for directions of reforming the corporate profit tax is very actual.

The **purpose** of the work is to analyze the efficiency of the current system of collection of corporate income tax in Ukraine, to identify its main problems, and to study the reforming of this type of tax, based on the experience of the Estonian tax system.

Results. The article considers the peculiarities of tax collection on enterprises' profit in Ukraine, analyzes its fiscal efficiency and the necessity for the formation of budget resources. It also substantiates the impracticability of the existing mechanism of taxation of corporate profits, based on the principles of the European taxation model. The taxation problems of financial results of economic entities, as well as the ways to overcome them, in particular, with the possibility of applying the experience of the Estonian taxation model of distributed profits have been investigated in the article.

Conclusion. The fiscal efficiency of the corporate tax is currently quite low, it is not budget-making, so the corporate tax system needs to be changed. Reforming the mechanism of levying the corporate tax by deciding the introduction of the Estonian tax model can contribute to improve the situation, but only if the possibilities of short-term losses compensation of budget revenues will be investigated. At the same time, in the long-term perspective, the mechanism of tax on distributed profits seems to be effective, as there should be a reduction of administrative pressure and easier control over observance of legislation.

Ключові слова: податкова система, податок на прибуток підприємств, податок на розподілений прибуток, естонська модель оподаткування, європейська модель оподаткування, фіскальна ефективність

Ключевые слова: налоговая система, налог на прибыль предприятий, налог на распределенную прибыль, эстонская модель налогообложения, европейская модель налогообложения, фискальная эффективность

Keywords: tax system, corporate tax, tax on distributed profit, Estonian taxation model, European taxation model, fiscal efficiency

ВСТУП

Загальновідомо, що на сьогоднішній день моделі оподаткування прибутку, що передбачають використання у якості об'єкту оподаткування бухгалтерського прибутку з подальшими операціями, можна вважати як такі, що не сприяють ефективному функціонуванню податкової системи, як вітчизняної, так і на території ЄС. Згідно з даними рейтингу «Doing Business 2018» Світового банку Україна піднялася на п'ять позицій

та посіла 71-е місце серед 190 досліджених економік [1]. Тоді як у рейтингу «Paying Taxes 2018» («Оподаткування 2018»), в якому досліджуються такі показники, як частота та легкість сплати податків, піднялася на 43-тю позицію зі 190 країн порівняно з 84 місцем за результатами рейтингу минулого року [2]. Не дивлячись на істотне покращення позицій України у світових рейтингах, діюча система корпоративного оподаткування стримує подальший економічний розвиток країни. Існує ряд проблем, які потребують негайного ви-

рішення, найважливіші з яких: низький рівень боротьби із корупцією у податковій сфері, відсутність впевненості платників податків у розрахованій за правилами бухгалтерського обліку податковій базі, оскільки контролюючі органи без достатніх підстав оскаржують такий розрахунок (каральна модель податкового контролю) [3], знос основних засобів на рівні майже 60% [4]. Таким чином, пошук напрямів реформування податку на прибуток підприємств в зазначених умовах набуває особливої актуальності.

Вагоме значення дослідженню щодо впровадження результативного механізму стягнення податку на прибуток підприємств приділяли такі вітчизняні вчені та економісти як А. Поддєрьогін [5], котрий досліджував удосконалення оподаткування прибутку підприємств на основі визначення об'єкта оподаткування, А. Соколовська [6], яка розглядала шляхи реформування досліджуваного виду податку в контексті загального реформування податкової системи України, І. Криницький [7] та М. Кучерявенко [8], котрі висвітлювали зміни корпоративного оподаткування з юридичної сторони, а також В. Дубровський [3], О. Шемяткін [9], Т. Шевцова [10], які обґрунтували доцільність впровадження саме естонської моделі та ін. Водночас, питання реформування податку на прибуток на основі досвіду Естонії можна віднести до таких, що потребують більш повного та предметного дослідження. Тому вкрай необхідним є визначення його основних переваг та недоліків, з метою формування раціонального механізму справляння податку на прибуток підприємств безпосередньо в Україні.

МЕТА РОБОТИ полягає в аналізі ефективності діючої системи стягнення податку на прибуток підприємств в Україні, виявлення її основних проблемних моментів, а також дослідженні реформування зазначеного виду податку, опираючись на досвід податкової системи Естонії.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для досягнення поставленої мети, у ході дослідження були використані загальні та специфічні методи наукового пізнання, такі як: аналіз, синтез, дедукція, індукція, порівняльний, табличний, графічний, економіко-статистичний, узагальнення тощо. Тоді як методологічною та інформаційною основою слугували наукові праці, офіційні статистичні сайти, нормативно-правові акти та наукові фахові журнали.

РЕЗУЛЬТАТИ

В сучасних умовах розвитку в Україні все більше уваги приділяється оподаткуванню прибутку суб'єктів господарської діяльності, оскільки саме цей вид податку спричиняє вагомий вплив на матеріальне становище платника. Але відмовитися від оподаткування доходів підприємства на сучасному етапі просто неможливо. Перекладання тягаря оподаткування на фізичних осіб абсолютно неефективне, зважаючи на рівень доходів та фінансової активності населення. Тому, наша держава має прагнути створити умови, при яких податкова система не створюватиме тягаря, буде ефективною, стабільною і відповідатиме іншим принципам, зазначеним в Податковому кодексі України.

В умовах реформування вітчизняної економіки,

яке полягає, зокрема, в зміні вектору економічного співробітництва й активізації інтеграції до європейського економічного простору, у 2015 р. в Україні була запроваджена Європейська модель податку на прибуток, яка є найпоширенішою серед країн ЄС (за винятком Естонії), більшість яких є членами Організації економічного співробітництва та розвитку [11]. Однак, це не означає, що класична модель є прийнятною для України, зважаючи на її економічний рівень розвитку.

На сьогодні запроваджена Європейська модель вважається застарілою та неефективною через наявність таких проблем:

а) проблеми із накопиченням збитків (що особливо актуально для України у зв'язку із наявними курсовими різницями), що створює підґрунтя для можливих зловживань при визначенні бази оподаткування;

б) висока ймовірність невизнання податковими органами понесених підприємством витрат при недотриманні вимог складання первинних документів;

в) можливість реалізації схем податкового планування, що використовуються великими компаніями з метою уникнення оподаткування (при переміщенні активів, не оподаткування окремих видів доходів тощо) за умов недосконаlosti методів податкового контролю за цими процесами;

г) тиск контролюючих органів з приводу дотримання рівня «податкового навантаження» з податку на прибуток підприємствами;

г) неоднозначність трактування норм податкового законодавства, їх протиріччя з законами, під законними актами, листами-поясненнями тощо;

д) низька фіскальна ефективність податку на прибуток [12, 13, 14].

Такі проблеми призводять до того, що податок на прибуток в Україні не є бюджетоутворюючим і не стимулює підприємницьку активність. Порядок розрахунку бази оподаткування не дає можливість передбачити остаточну суму податку. В цей же час існуюча модель податку на прибуток дає можливість, маючи реальний прибуток, не платити податок взагалі або сплачувати його за ставкою від 0 до 5 %. Складні правила розрахунку податку та існування схем ухиляння від сплати податку призводять до максимального навантаження на сумлінних платників та поступове зменшення значення цього податку у формуванні дохідної частини бюджету країни [15].

Так, згідно з даними Держкомстату [16], протягом 2016 – першої половини 2018 рр. відсоток загальної кількості підприємств, які отримали збиток до оподаткування збільшився (табл. 1).

Відсоток підприємств, які зафіксували збиток з 2013 р. по 2015 р., зменшився на 7,8 %, проте, починаючи з 2016 р. кількість збиткових підприємств зростає на 2 %. Поряд з цим загальна сума збитків мала тенденцію до скорочення, що позитивно вплинуло на загальну суму фінансового результату до оподаткування. Це офіційна статистика, яка враховує усіх зареєстрованих юридичних осіб. Даних про те, скільки з цих підприємств реально працюючи (тобто штучно збиткові), немає. Згідно з дослідженнями представників Мінфіну, сьогодні податок на прибуток платить близько 5-10 % усіх підприємств [17].

Таблиця 1

Фінансові результати підприємств [16]

Рік	Фінансовий результат до оподаткування, млн грн	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн грн.	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн грн
2013	29283,2	65,9	234513,7	34,1	205230,5
2014	-523587	66,3	334517,3	33,7	858104,3
2015	-340126,6	73,7	475321,2	26,3	815447,8
2016	-22201,5	73,4	523759,4	26,6	545960,9
2017	274831,6	72,8	674386,5	27,2	399554,9
I півріччя 2018	189780,8	71,7	289737,0	28,3	99956,2

За словами експерта в галузі оподаткування Олександра Шемяткіна станом на червень 2017 р. платниками податку на прибуток накопичено 1100 млрд збитків. Саме такі платники найбільше виводять кошти за кордон з оподаткуванням по ставці 2,6 % (за рахунок застосування міжнародних угод) або взагалі без оподаткування (за рахунок накопичених збитків). Щороку без належного оподаткування виводиться з України приблизно 10 % ВВП. Як і у 2016 р., за 2017 р. всього близько 1000 компаній сплатили 85 % податку. Саме такі платники сплачують податок від фінансового результату, збільшений на 30-40 % (за рахунок податкових коригувань), що призводить до скорочення інвестиційного потенціалу [14].

Таким чином, зростання кількості збиткових під-

приємств призвело до зменшення суми податку в структурі державних надходжень, що означає зниження фіскальної ефективності податку на прибуток підприємств. У сучасній економічній літературі фіскальна ефективність податків переважно асоціюється з їхньою питомою вагою у таких макроекономічних показниках як ВВП, доходах бюджету, податкових надходженнях [11]. Так, у структурі Зведеного бюджету (рис. 1) протягом досліджуваного періоду сума податку на прибуток зменшувалася при зростанні загальної суми податкових надходжень до 2015 р.. Зменшення ставки податку на прибуток з 23 % у 2011 р. до 18 % у 2014 р. [18] спричинило зменшення відсотку збиткових підприємств у 2015 р. на 7,4 %, проте це не призвело до зростання податкових надходжень з податку на прибуток.

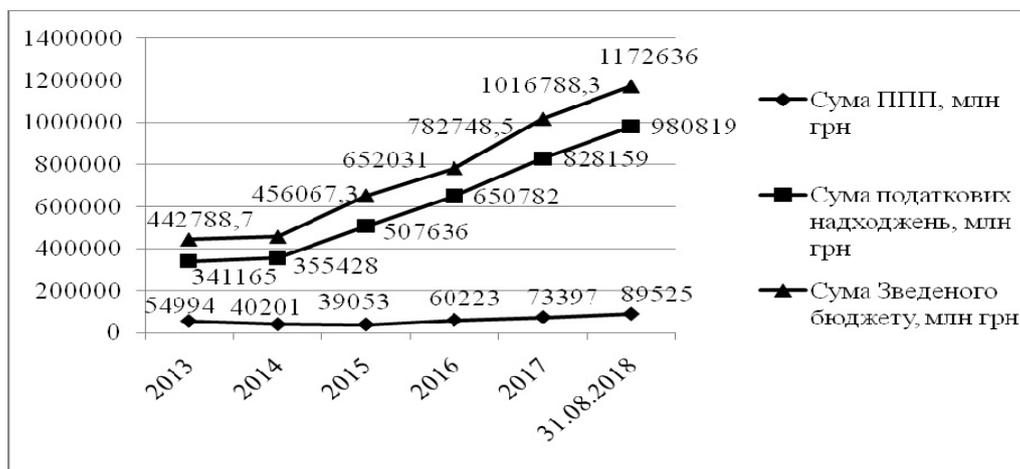

Рис. 1. Динаміка податкових надходжень та податку на прибуток у Зведеному бюджеті за 2013–31.08.2018 рр., млн грн. [23]

Серед інших причин зменшення податку можна відмітити зменшення розмірів об'єкта оподаткування за рахунок погіршення економічної кон'юнктури та політичної ситуації в країні, використання схем ухилення від сплати податку та наявність великих обсягів податкових пільг [19]. Збільшення при цьому загальної суми податкових надходжень відбулося внаслідок зростання обсягів надходжень до державного бюджету України податків на споживання [20]. Відновлення економічного зростання з 2016 р. відразу позитивно відобразилося на надходженнях податку [21]. Однак, згідно із статистикою Мінфіну, за підсумками 2013-2018 рр. частка надходжень від цього податку в консолідованому бюджеті зменшилася на 5 % і за останні три роки становила близько 7 % [22].

Протягом 2013-2015 рр. частка податку на прибу-

ток підприємств у ВВП суттєво зменшилася з 3,8 до 2 %, майже у 2 рази (рис. 2), однак до серпня 2018 р. ставка податку збільшилася на 0,8 відсоткових пунктів. Очевидно, що фіскальна роль податку поступово знижується, що, як вже згадувалося, є наслідком поступового зменшення ставки оподаткування, яке мало місце у 2011-2014 рр., кризових явищ, які відбувалися в економіці України у 2014-2015 рр., а також зміною підходів до визначення бази оподаткування та динамікою економічного зростання [24].

Наявність вищезазначених проблем зумовлює необхідність пошуків напрямів реформування вітчизняного механізму стягнення податку на прибуток підприємств. Одним з прогресивних методів поряд із «Гонконгською моделлю» вважається досвід оподаткування фінансових результатів Естонії, котра пропонує

одну з найефективніших систем оподаткування. Податок на розподілений прибуток (Corporate income tax on distributed profit) регулюється Законом Естонії «Про прибутковий податок» (Income Tax Act) від 15.12.99 р. Цей Закон визначає основні риси корпоративного оподаткування (рис. 3) [25].

Унікальність Естонської юрисдикції полягає в тому, що вона є абсолютно «білою» юрисдикцією, так званим «оншором», але при цьому ставка податку на при-

буток (Corporate Tax) підприємств в Естонії становить 0 % та застосовується до прибутку, що отриманий, але не розподілений. Це є істотною відмінністю від стандартної системи обчислення податку України та більшості країн-членів ЄС, при якій стягується певний відсоток з різниці між доходами та витратами компанії. Основні мотиваційні аспекти введення податку на виведений капітал в Естонії подані на рис. 4.

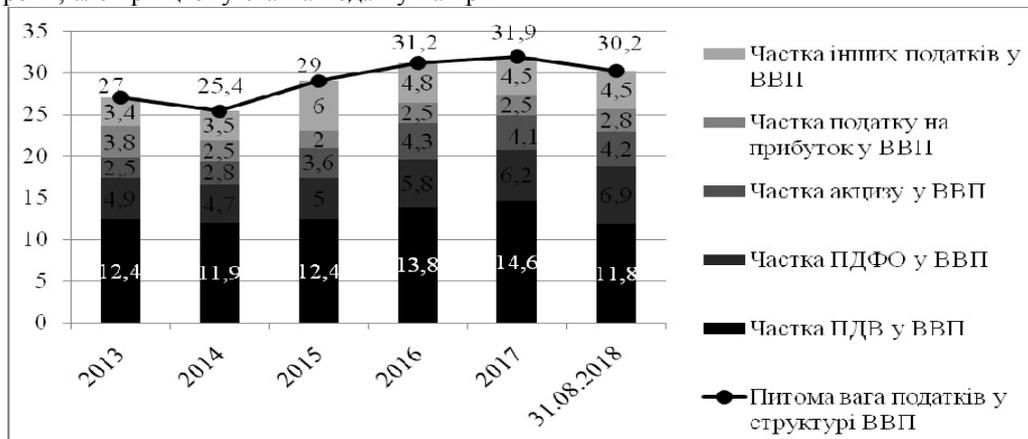

Рис. 2. Питома вага податкових надходжень у ВВП [22, 23]

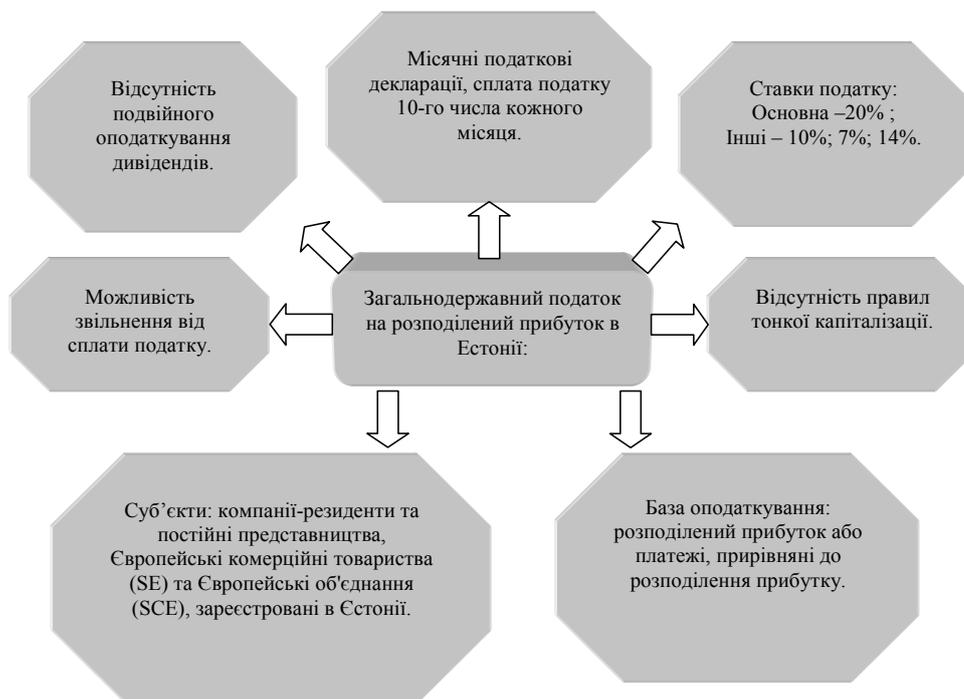

Рис. 3. Основні риси естонської моделі стягнення податку на прибуток [складено на основі джерел [25, 26, 27]]

Рис. 4. Мотиваційні аспекти введення податку на розподілений прибуток в Естонії [26]

На практиці відповідно до естонського податкового законодавства можливе використання двох способів розподілу прибутку: прихований та відкритий. Відкритий спосіб включає дивіденди та інші способи розподілу прибутку (окрім випуску пільгових акцій, які оподатковуються лише для фізичних осіб-резидентів під час відчуження активів, отриманих у результаті випуску пільгових акцій). Прибуток, отриманий під час ліквідації, зменшення статутного капіталу та викупу/погашення або повернення частки учаснику, в загальному випадку підлягають оподаткуванню податком на розподілений прибуток естонською компанією, яка

здійснює виплату, у момент розподілу.

Прихований варіант розподілу прибутку передбачає здійснення виплат додаткових пільг (благ), надання подарунків, благодійних внесків, а також витрат та платежів, які не пов'язані з основною діяльністю компанії [27].

У результаті детального аналізу естонського досвіду у табл. 2 наведено потенційні позитивні та негативні моменти ініційованої моделі податку на розподілений капітал для української бізнес-спільноти та економіки у цілому.

Таблиця 2

Основні можливі позитивні та негативні аспекти оподаткування розподіленого прибутку для України
[на основі [4, 27, 29]]

Номер п/п	Переваги	Недоліки
1	Перехід на одну з найбільш конкурентноздатних моделей оподаткування у світі	Поява проблеми повернення переплати з податку на прибуток підприємств після прийняття нової моделі оподаткування
2	Прибуток, ще не виводиться не є об'єктом оподаткування	Зменшення податкової бази, а також можливостей для скорочення податкової ставки
3	Поліпшення структури інвестицій, фактор подання негативного тренду скорочення капітальних інвестицій та зносу основних засобів	Вплив на інвестиції може бути незначним, зокрема через збитковість значної кількості діючих підприємств в Україні
4	Бухгалтерський ефект у вигляді відображення реального прибутку підприємств, сприяючий поліпшенню їх кредитоспроможності	Підприємство може залишити весь прибуток нерозподіленим і покласти його, наприклад, на банківський депозит або спрямувати на витрати, не пов'язані з інвестиціями
5	Зниження рівня податкового навантаження на платників податку. Відсутність подвійного оподаткування дивідендів	Виникнення перехідних витрат та проблем із податковим контролем у зв'язку з пристосуванням до нової системи
6	Зменшення адміністративного навантаження завдяки скороченню потреби вести первинну документацію та нижчій кількості транзакцій, які є предметом для оподаткування	Збільшення кількості схем ухилення за рахунок штучного обмеження розподілення прибутку (є безліч способів передачі коштів фізичним особам, крім розподілу прибутку)
7	Зменшення галузевого лобіювання під час використання податкових пільг	Зменшення доходів бюджету, якщо після запровадження ПВК компанії не сплачуватимуть великі дивіденди, що загрожуватиме макроекономічній стабілізації
8	Усунення проблеми податкових збитків, які переносять на майбутні періоди платники ППП, що суттєво зменшує надходження до бюджету. За логікою ПРП, ці витрати не відіграють ролі	Виникнення податкової відстрочки, адже прибутки оподатковують пізніше, лише при їх розподіленні, що негативно вплине на бюджетні доходи в короткостроковому періоді

Як бачимо з табл. 2 зміна системи оподаткування прибутку підприємств в Україні з ППП на естонську модель, очевидно матиме позитивний економічний вплив на інвестиції та розвиток країни. Надходження від ПРК в короткостроковому періоді, найвірогідніше, будуть незначними, або взагалі відсутні, тому важливою передумовою є пошук шляхів їх компенсації. У довгостроковому періоді ці надходження будуть збільшуватися завдяки полегшенню контролю за дотриманням законодавства та відсутності перенесення збитків на майбутні періоди, а також внаслідок непрямого ефекту від поліпшення інвестиційного клімату. Підприємства та податкові органи отримують переваги від запровадження ПВК внаслідок зниження адміністративного тягаря. Іншою перевагою для підприємств буде підвищення рівня їх кредитоспроможності, адже більше не буде причин приховувати розмір реального прибутку. Можливо, було б доцільно введення цієї моделі оподаткування у якості експерименту за галузевим, або регіональним принципом.

ВИСНОВКИ

Отже, в умовах сучасного економічного розвитку, класична система оподаткування прибутку підприємств поступово перестає бути справедливою та ефективною. За наявності таких проблем як неточне застосування норм податкового законодавства, складність розрахунку бази оподаткування створюються умови для корупції, вчинення фіскального тиску призводить до виникнення суперечок з податковими органами. Використання схем «податкової оптимізації» є причиною скорочення надходжень податку у структурі Зведеного бюджету та зменшення частки податку у ВВП. Як наслідок, фіскальна ефективність податку на прибуток підприємств наразі є досить низькою, він не є бюджетотворюючим, тому система оподаткування прибутку підприємств потребує змін.

Реформування механізму стягнення податку на прибуток підприємств шляхом прийняття рішення про запровадження естонської моделі оподаткування неможливо оцінити тільки позитивно. Важливою передумовою є дослідження можливостей компенсувати

короткострокові втрати бюджетних доходів та наявності достатньо високого очікуваного адміністративного та економічного ефекту, щоб проводити такі широкомасштабні зміни у законодавстві. У той же час, в довгостроковій перспективі механізм податку на розподілений капітал виглядає як результативна бюджетоутворююча податкова система для України з особливими перевагами, пов'язаними із зниженням адміністративного тягаря, а, отже, і більш легким контролем за дотриманням законодавства.

Список використаних джерел

1. World Bank Group and PwC 2018 Doing business. URL: <http://www.doingbusiness.org> (дата звернення 01.11.2018).
2. World Bank Group and PwC Paying Taxes 2018. URL: https://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/pwc_paying_taxes_2018_full_report.pdf (дата звернення 01.11.2018).
3. Дубровський В., Черкашин В. Реформа оподаткування доходів підприємств (корпоративного податку) як ключова частина ліберальної податкової реформи в Україні. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/Doslidzhenny...div-pidpryjemstv.doc> (дата звернення 26.10.2018).
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України Вартість основних засобів у 2000–2017 роках. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 25.10.2018).
5. Поддєрьогін М.А., Бабіч В.В. Удосконалення оподаткування прибутку на основі визначення об'єкта оподаткування. *Фінанси України*. 2010. № 9. С. 71–76. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2010_9_8 (дата звернення 23.10.2018).
6. Соколовська А.М. Шляхи реформування податкової системи України. *Фінанси України*. 2014. № 12. С. 103–121.
7. Криницький І.Є. *Правове регулювання оподаткування майна: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 // Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2011. 20 с.*
8. Кучерявенко М.П. *Податкове право України: академічний курс: підручник. Київ: Прав. єдність, 2008. 701 с.*
9. Шемяткін О.О. Реформування податку на прибуток: поточні проблеми та варіанти вирішення. URL: http://kmp.ua/wp-content/uploads/2016/06/CPT_reform_02_06_2016_002.pdf (дата звернення 20.10.2018).
10. Шевцова Т., Шемяткін О. *Comparative table to the draft law of Ukraine on amendments to the tax code of Ukraine on exit capital tax*. URL: http://kmp.ua/wp-content/uploads/2016/06/ECT-comparative-table_10_2016_EN.pdf (дата звернення 20.10.2018).
11. Тартунова І. Трансформація податку на прибуток підприємств у податок на виведений капітал. *Європейський інформаційно-дослідницький центр*. 2016. 43 с.
12. Тулуш Л.Д., Скітецька І.М. *Оподаткування прибутку підприємств: практика застосування в Україні. Молодий вчений*. 2017. № 3 (43). С. 860–863.
13. Зазноба А.А. *Податок на виведений капітал як альтернатива податку на прибуток в Україні. Творчий пошук молоді – курс на ефективність: тези VIII Міжнародної науково-теоретичної інтернет-конференції молодих учених, аспірантів, студентів. Хмельницький: ХКТЕІ, 2017. С. 124–127.*
14. Шемяткін О.О. *Податок на виведений капітал. Чому це важливо для юристів. Юридична газета*. 2017. № 26 (576). С. 29.
15. *Податок на виведений капітал: загроза державі чи революційна інновація*. URL: <http://robotodavets.in.ua/2016/08/01/podatok-na-vyvedenyj-kapital-zagrozaderzhavi-chy-revolutsijna-inovatsiya.html> (дата звернення 06.11.2018).
16. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 06.11.2018).
17. Амелін А.І. *Модернізація податку на прибуток стане драйвером зростання економіки*. URL: <https://voxukraine.org/uk/modernizatsiya-naloga-na-pribyl-ukr> (дата звернення 06.11.2018).
18. *Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами та доповненнями)*. Верховна Рада України URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 06.11.2018).
19. Гайдуцький П.І. *Податкова реформа – виклик для України*. *Дзеркало тижня*. 2014. №1. URL: https://dt.ua/macrolevel/podatкова-reforma-viklik-dlya-ukrayini-_html (дата звернення 06.11.2018).
20. Хомутенко В.П., Хомутенко А.В. *Фіскальна ефективність податку на прибуток підприємств в Україні*. *Економічна наука*. 2017. № 1. С. 5–17.
21. *Доходи бюджету за січень – червень 2018 року*. URL: <https://www.minfin.gov.ua> (дата звернення 06.11.2018).
22. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/> (дата звернення 06.11.2018).
23. *Доходи бюджету України*. URL: <http://cost.ua/budget/revenue/> (дата звернення 06.11.2018).
24. Пасічний М. *Фіскальна результативність податкової системи України*. *Вісник КНТЕУ*. 2018. №3. С. 116–130.
25. *Income Tax Act of Estonia*. URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530012014003/consolide> (дата звернення 02.11.2018).
26. Заха Д., Бетлій О. *Оподаткування розподіленого прибутку: міжнародний досвід*. URL: https://www.beratergruppe-ukraine.de/wordpress/wp-content/uploads/2017/06/PB_03_2017_ukr.pdf (дата звернення 24.10.2018).
27. Стадник М. *Податок на виведений капітал: вітчизняні передумови та міжнародні орієнтири*. URL: http://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001275 (дата звернення 28.10.2018).
28. Заха Д., Оттен Т., Бетлій О., Джуччі Р. *Податок на прибуток підприємств чи податок на виведений капітал: аналіз та рекомендації*. URL: https://www.beratergruppe-ukraine.de/wordpress/wp-content/uploads/2017/04/PS_01_2017_ukr.pdf (дата звернення 28.10.2018).

References

1. World Bank Group and PwC 2018 Doing business. URL: <http://www.doingbusiness.org>.
2. URL: https://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/pwc_paying_taxes_2018_full_report.pdf (in Ukrainian).
3. Dubrovskyy V., Cherkashyn V. *Corporate income tax reform as a key to liberal tax reform in Ukraine 2017*. URL: <http://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/Doslidzhenny...div-pidpryjemstv.doc> (in Ukrainian).
4. Official site of the State Statistics Service of Ukraine *The cost of fixed assets in 2000–2017*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (in Ukrainian).
5. Podderyohin A.M., Babich V.V. *Improving the taxation of profits on the basis of the definition of the object of taxation. Finance of Ukraine, 2010, № 9. pp. 71–76*. URL: <http://nbuv.gov.ua> (in Ukrainian).
6. Sokolovska A.M. *Ways of reforming of the Ukrainian tax system. Finance of Ukraine, 2014, № 12. pp. 103–121* (in Ukrainian).
7. Krynskiy I.Y. *Legal regulation of property taxation: author's abstract. dissertation Cand. Of Juridical Science: 12.00.07. Kharkiv: Nats. yuryd. akad. Ukrayiny imeni Yaroslava Mudroho, 2011. 20 p.* (in Ukrainian).
8. Kucheryavenko M.P. *Tax law of Ukraine: Academic Course: textbook. Kyiv: Legal Unity, 2008. 701 p.* (in Ukrainian).
9. Shemyatkin O.O. *Reforming of the income tax: current issues and ways of solution*. URL: http://kmp.ua/wp-content/uploads/2016/06/CPT_reform_02_06_2016_002.pdf (in Ukrainian).
10. Shevtsova T., Shemyatkin O. *Comparative table to the draft law of Ukraine on amendments to the tax code of Ukraine on exit capital tax*. URL: http://kmp.ua/wp-content/uploads/2016/06/ECT-comparative-table_10_2016_EN.pdf
11. Tartunova I. *Transformation of the corporate income tax into the tax on the withdrawn capital. European information*

and research center. 2016. 43 p. (in Ukrainian).

12. Tulush L.D., Skitetskaya I.M. Enterprise profit tax: usage practices in Ukraine. *Young scientist*. 2017. № 3 (43). pp. 860-863 (in Ukrainian).

13. Zaznoba A.A. Tax on withdrawn capital as an alternative to the income tax in Ukraine. *Creative Youth Search – a course on effectiveness: thesis of the VIII International scientific and theoretical internet conference of young scientists, post-graduates, students*. Khmelnytskyi: KCTEI. 2017. pp. 124-127 (in Ukrainian).

14. Shemiatskin O.O. Tax on withdrawn capital. Why is this important for lawyers. *Legal newspaper*. 2017. № 26 (576). p. 29 (in Ukrainian).

15. Tax on withdrawn capital: threats to the state or revolutionary innovation. URL: <http://robotodavets.in.ua> (in Ukrainian).

16. Official site of the State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (in Ukrainian).

17. Amelin A.I. Modernization of profit tax will become the driver of economic growth. URL: <https://voxukraine.org/uk/modernizaciya-naloga-na-pribyl-ukr> (in Ukrainian).

18. Tax Code of Ukraine dated 02.12.2010 № 2755-VI (with amendments and supplements). The Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/> (in Ukrainian).

19. Gaiduckiy P.I. Tax reform – a challenge for Ukraine. *Mirror of the week*. 2014. № 1. URL: <https://dt.ua/macrolevel/podatкова-reforma-viklik-dlya-ukrayini-.html> (in Ukrainian).

20. Khomutenko V.P., Khomutenko A.V. Fiscal efficiency of corporate profits taxation in Ukraine. *Economic Science*. 2017. № 1. pp. 5–17 (in Ukrainian).

21. Budget revenues for January – June 2018. URL: <https://www.minfin.gov.ua> (in Ukrainian).

22. Official site of the Ministry of Finance of Ukraine. URL: <https://www.minfin.gov.ua> (in Ukrainian).

23. Budget revenues of Ukraine. URL: <http://cost.ua/budget/revenue> (in Ukrainian).

24. Pasichnii M. Fiscal efficiency of the tax system of Ukraine. *Bulletin of the KNTEU*. 2018. № 3. pp. 116-130 (in Ukrainian).

25. Income Tax Act of Estonia. URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530012014003/consolide>.

26. Zaha D., Betliy O. Taxation of distributed profit: international experience. URL: https://www.beratergruppe-ukraine.de/wordpress/wp-content/uploads/2017/06/PB_03_2017_ukr.pdf (in Ukrainian).

27. Stadnyk M. Tax on withdrawn capital: domestic background and international benchmarks. URL: http://msfz.liga.zakon.ua/ua/magazine_article/FZ001275 (in Ukrainian).

28. Zaha D., Otten T., Betliy O., Giucci R. Enterprise income tax or withdrawn capital tax: analysis and recommendations. URL: https://www.beratergruppe-ukraine.de/wordpress/wp-content/uploads/2017/04/PS_01_2017_ukr.pdf (in Ukrainian).

ШЕЛЬЧУК

Тетяна Сергіївна
tetyanashelchuk@ukr.net

УДК 349.6

ПРАВОВІ НАСЛІДКИ НЕЗАКОННОЇ ВИРУБКИ ЛІСІВ В УКРАЇНІ

THE LEGAL RESULTS OF ILLEGAL CUTTING DOWN OF FOREST

студент, Національний
юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

У статті аналізуються проблеми охорони лісів та їх відновлення. Вказано наслідки незаконної вирубки лісу на території України. Проаналізовано ситуацію щодо вирубки лісів в Україні. Визначено основні причини здійснення діяльності з незаконної вирубки лісів в Україні. Проаналізовано заходи, які необхідно провести для поліпшення ситуації у цій сфері. Також визначено ряд заходів, які вже здійсненні Україною у сфері охорони та відновлення лісу. Зроблено порівняння досвіду України та інших держав у зазначеній сфері. Досліджено питання про міжнародні організації, які здійснюють моніторинг вирубки лісів у різних державах світу.

* * *

В статье анализируются проблемы охраны лесов и их восстановление. Указано на последствия незаконной вырубки леса на территории Украины. Проанализировано ситуацию вырубки лесов в Украине. Определены основные причины осуществления деятельности по незаконной вырубки лесов в Украине. Проанализированы меры, которые необходимо осуществить для улучшения ситуации в этой сфере. Также определен ряд мер, которые уже осуществлены Украиной в сфере охраны и восстановления леса. Сделано сравнение опыта Украины и других государств в указанной сфере. Исследован вопрос о международных организациях, осуществляющих мониторинг вырубки лесов в разных странах мира.

* * *

In the article I analyze the problems of protection of forests and revival of them. I determined about results of illegal cutting down of forest on the territory of Ukraine. It was paid close attention on the importance of forests for our life and for environmental defence. In the article I fixed about basic problems of operations with illegal cutting down of forest in Ukraine. I analyzed the control measure, which it is necessary to do for improvement the situation in Ukraine in this sphere. I determined some control measure, which Ukraine has realized in the sphere of protection and revival of forests. It was made the comparison of experience of Ukraine and other countries in this sphere. It was investigated the question of international organizations, which accomplish the monitoring in the sphere of cutting down of forests in other countries of world. In the article I analyzed the acts of legislation of Ukraine, which accomplish the legislative regulation the question of cutting down of forests. I paid close attention on the specific problems with the cutting down of forests in the Carpathian Mountains. It was analyzed the special importance of the experience of European Union for Ukraine.

Ключові слова: незаконна вирубка, відновлення та охорона лісу, наслідки вирубки, ситуація в Україні

Ключевые слова: незаконная вырубка, восстановление и охрана леса, последствия вырубки, ситуация в Украине

Keywords: illegal cutting down, revival and protection of forests, results of cutting down, situation in Ukraine

ВСТУП

Сьогодні проблеми охорони лісів вже давно вишла за межі окремих держав і потребують швидкого та ефективного реагування з боку всієї міжнародної спільноти. Через нерациональне використання природних ресурсів, масове забруднення навколишнього природного середовища ми маємо безліч глобальних катаклізмів по всьому світу. Проблеми екології стають предметом обговорення на багатьох міжнародних конференціях, однією з яких є наслідки незаконної вирубки лісу.

Конституція України, у ст. 13 визначає, що земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності українського народу. Від імені українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією. Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону. Отже, саме ця стаття Основного Закону є основоположною у сфері регулювання використання лісових ресурсів. Крім того, це питання регулюється ЗУ «Про охорону нав-

колишнього природного середовища», який у ч. 1 ст. 5 визначає, що ліси є об'єктом правової охорони навколишнього природного середовища, Лісовий кодекс України та інші нормативно-правові акти. Тобто, в нашій державі створено досить розвинуту законодавчу основу для регулювання лісового господарства.

МЕТА СТАТТІ

Головною метою цієї роботи є аналіз ситуації із незаконно вирубки лісів на території України та визначення правових наслідків такої вирубки.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою статті є наукові праці, нормативно-правові акти, матеріали періодичних видань та ресурси Internet щодо питання про правові наслідки незаконної вирубки лісів на території України. Під час написання статті застосовано методи аналізу і синтезу, узагальнення та порівняння.

РЕЗУЛЬТАТИ

Було розроблено Державну цільову програму «Ліси України» на 2010-2015 рр., метою якої є визначення основних напрямків збалансованого розвитку лісового господарства, націлених на зміцнення екологічних, соціальних та економічних функцій лісів. Програма

була спрямована на:

- 1) збільшення лісистості території;
- 2) збільшення ресурсу і екологічного потенціалу лісів, здійснення лісгосподарської діяльності на принципах сталого розвитку лісу;
- 3) підвищення стійкості лісових екосистем, охорона лісів;
- 4) відтворення, охорону і раціональне використання мисливських тварин;
- 5) раціональне використання лісових ресурсів;
- 6) збільшення ефективності управління лісовим господарством;
- 7) покращення наукової та професійної бази для розвитку лісового господарства [1].

Крім того, з метою забезпечення сталого природо-користування, розвитку лісів, удосконалення системи державного управління у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісових насаджень, ведення лісового господарства, а також збереження цінних природних комплексів та екосистем, розвитку заповідної справи Президентом України було видано наказ № 381/2017.

За своїм призначенням і розташуванням, лісові зони виконують, виконують цілий ряд дуже важливих функцій, а саме водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, а також забезпечують потреби суспільства в лісових ресурсах. Ці функції стосуються екологічно, економічного, політичного та соціального аспектів. Щодо екологічного аспекту, слід зазначити, що ліси виконують оздоровчі та санітарно-гігієнічні функції, нейтралізують шкідливі викиди в атмосферу, поглинають окис вуглецю, збагачують повітря фітонцидами (1 га фільтрує до 70 тонн пилу) [2], крім того ліси виконують захисні функції, адже запобігають процесам вітрової та водної ерозії, закріплюють ґрунт біля берегів рік і водойм, ліси як об'єкт природно-заповідного фонду є середовищем для збереження ландшафтів, рослинного та тваринного світу. Економічний аспект, у свою чергу, проявляється в тому, що ліси є джерелом отримання деревини та інших лісових продуктів (грибів, ягід, лікарських рослин тощо), ліси є основою для здійснення мисливства, розвитку туризму, санітарно-оздоровчих зон, реалізація деревини, інших лісових ресурсів є одним з джерел поповнення державного бюджету. До соціальних аспектів належить наступне: завдяки розвитку лісового господарства створюються нові робочі місця для населення, для територіальних громад ліси відкриті для загального користування, завдяки лісам здійснюють виховну, естетичну та рекреаційну функції. Політичний аспект полягає в тому, що вирішення питання використання, відтворення та охорони лісових ресурсів вже стало об'єктом міжнародної політики.

Загальна площа лісового фонду України становить – 10,4 млн. га, із яких вкритих лісовою рослинністю – 9,6 млн. га. За показником лісистості території, Україна належить до малолісних країн Європи. У багатьох країнах світу цей показник значно вищий. Так, за даними ФАО (Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних націй), у Фінляндії лісистість складає 58,9 %, у Швеції – 67,7 %, в Німеччині – 29 %, у Франції – 28,7 %, в Італії – 21,2 %, в Канаді – 26,6 %, у США – 32,7 %, в Росії – 50,5 %.

Екологи стверджують, що за останні роки лісистість в Україні скоротилася щонайменше до 11 %, тоді як офіційні джерела повідомляють, що вона становить 15,9 %. Активне знеліснення в Україні розпочалось у 30-х рр. XVIII ст. у зв'язку з потребами військової сфери та будівництва. Вже традиційно найбільше незаконних вирубок проводяться в Карпатах, адже там найбільші лісові масиви в країні, також, в регіоні найбільше рідкісних дерев, а відомі букові праліси Карпат входять до переліку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО, які потребують особливого порядку охорони. Немало проблем спостерігається і на Поліссі, Волині, Чернігівській та Київській областях. Вирубубання лісів та недосконале управління лісгосподарською діяльністю призводять до катастрофічного зменшення площі лісів [3].

Ситуація яка склалася в Україні у сфері захисту, збереження та відтворення лісових ресурсів є невтішною та має декілька основних причин, серед них – відсутність належного контролю за кількісним та якісним складом деревини, яка вирубується, непрозорість процедур в лісовій галузі, вирубування здорового лісу під виглядом видалення хворого лісу у процесі санітарних вирубок, зловживання на рівні лісгоспів та навіть об'єктів природно-заповідного фонду, які зобов'язані зберігати природні цінності відповідної заповідної території, а також не правильне трактування та застосування законодавства [4].

Після суцільних вирубок, які, як правило, носять незаконний характер схили втрачають здатність затримувати вологу та створюють небезпеку сходження снігових лавин або селів, оскільки послаблюється структура ґрунтового покриву. Опави безперешкодно стікають до річок, викликаючи їхнє переповнення і розливання, також вирубка дерев значно підвищує ризики повеней та паводків. Вирубка лісів у Карпатах стала причиною зсувів, які заподіюють екологічну та економічну шкоду, що підриває економіку не тільки регіону, а й усієї держави. Також, масова вирубка лісів, у тому числі незаконна, призводить до ерозії ґрунтів, виснаження річок, негативних змін клімату, що погіршує життя людей.

Що стосуються карпатських лісів, то експерти бояться, щоб Україна не повторила сумного румунського досвіду – у сусідній країні за даними ЗМІ, упродовж останніх 20 років через незаконну вирубку лісу було втрачено близько 80 млн. кубометрів деревини на суму близько 5 млрд. євро. Свого часу міжнародна екологічна організація "Грінпіс" оприлюднила дані, згідно з якими, в проміжку між 2000 р. та 2011 р. в Румунії зникли три гектари лісу на годину, а випадки незаконної вирубки фіксувалися щодня [5].

Слід зазначити, британська неурядова організація Earthsight дослідила 18 лісозаготівельних ділянок у чотирьох найбільших лісозаготівельних регіонах України і вказує на те, що за чотири роки експорт лісу до країн ЄС зріс на 75%, перетнувши позначку в 1 млрд. євро у 2017 р. До того ж, за оцінками дослідників, 40 % цього лісу було вирубано або продано незаконно. Аналітики Офісу ефективного регулювання провели аналіз проблематики лісової галузі і презентували його у Зеленій книзі "Регулювання ринку деревини". За даними цього дослідження 50 % актів, що регулю-

ють ринок деревини, провокують високі корупційні ризики через неактуальність. А 6 із 44 актів є відверто незаконними. Відтак, нинішнє правове поле не здатне забезпечити облік лісів та їх використання, безсиле перед незаконними рубками, не забезпечує ефективних механізмів охорони лісу та прозорої реалізації деревини [6].

Свого часу Україна приєдналася до Загальноєвропейського процесу захисту лісів на рівні міністрів (MCPFE) і підписала Страсбурзьку резолюцію щодо проведення обов'язкового проведення моніторингу лісових екосистем, згідно з вимогами Міжнародної Спільної Програми оцінки та моніторингу впливу забруднення повітря на ліси в регіоні Європейської Економічної Комісії ООН (ICP Forests). Такий моніторинг забезпечує швидке інформування зацікавлених органів про стан лісу та, навіть, цілої екосистеми. В останні роки для боротьби з тінювим обігом деревини в Україні були здійснені досить потужні заходи: від моніторингу незаконних рубок та посилення відомчого, податкового та митного контролю, до застосування суворої адміністративної і карної відповідальності за порушення лісового законодавства. Запроваджена система електронного обліку деревини та створені в підвідомчих лісгосподарських підприємствах постійно діючі рейдові бригади з виявлення порушень лісового і мисливського [7].

На мою думку для України є дуже актуальним досвід ЄС у регулюванні питання охорони та збереження лісів. Зокрема, Єврокомісія у 2010 р. затвердила Зелену книгу про захист лісів в ЄС, яка визначала політичні питання, які стосувалися зміни клімату та його вплив на ліси, було розроблено стратегію лісового сегменту господарства, що передбачає план дій на період до 2030 р., де встановлено керівні ідеї, положення відповідно до яких здійснюється використання такого цінного ресурсу як ліс, наприклад, ефективність вкладу лісових ресурсів в розвиток сільських районів, економічного зростання та розвитку, створення нових робочих місць, чим ще раз підкреслюється значення лісу, а також його стале використання, що забезпечує збалансований розподіл різних товарів і послуг, з огляду на охорону лісів, глобальна відповідальність за ведення лісового господарства. Окрім різного роду програм з використання, охорони та збереження лісів, у ЄС використовуються проекти моніторингу та контролю у зазначеній сфері. Перший такий проект стартував ще у 1985 р. – International Cooperative Programme, яка функціонує у кожній державі Євросоюзу, також система Forest Monitoring System, результати якої є достовірним джерелом для встановлення дійсного стану лісових ресурсів на конкретній території.

ВИСНОВКИ

Загалом, слід зазначити про те, що ситуація в Україні у сфері використання, охорони та відновлення лісів є досить складною, за неофіційними джерелами саме з нашої держави до ЄС постачається найбільша кількість лісу, при тому, що на території Євросоюзу проводиться досить жорстка політика у цій сфері. На мою думку потрібно необхідно вживати більш вагомих заходів з метою вироблення ефективного методу

управління даною галуззю економіки. Також забезпечити і раціональне використання лісу та обмеженої вирубки. Необхідно розробити спеціальні програми задля правильного виявлення тої ситуації, яка сьогодні спостерігається у сфері лісових ресурсів, а також забезпечити чітку і послідовну державну політику, впровадження а розвиток лісової сертифікації. Вжити заходів щодо масового висаджування лісу та посилення відповідальності за несанкціоновану вирубку лісу. Ці заходи повинні бути виконані негайно.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України "Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природоохоронного та збереження об'єктів природного-заповідного" від 21.11.2017 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/381/2017>.
2. Пелиньо Л.М., Максимів Л.І. Значення лісів та проблеми обліку лісових ресурсів в Україні. Вісник Національного лісотехнічного університету України. 2006. Вип. 16.3. С. 25-29.
3. Екологічне лихо: винищення лісів в Україні. URL: <https://ecology.unian.ua/1272491-ekologichne-liho-vinischennya-lisiv-v-ukrajini.html>.
4. Правовий аналіз законодавства, яке врегулює порядок проведення рубок у лісах, в тому числі на території природно-заповідного фонду. Національні та міжнародні аспекти. URL: <http://epl.org.ua/environment/pravovyi-analiz-zakonodavstva-i-ake-vrehulovuie-poriadok-provedennia-rubok-u-lisakh-u-tomu-chysli-na-terytoriiakh-pzf-natsionalni-ta-mizhnarodni-aspekty/>.
5. Як тале український ліс: вирубка карпатських лісів набула масового та постійного характеру. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/news/53297-yak-tane-ukrainskij-lis-virubka-karpatskih-lisiv-nabula-masovogo-ta-postijnogo-harakteru.htm>.
6. Україна яка хворіє на "безліс" вирубки, пожежі і корупція. URL: https://24tv.ua/ukrayina_yaka_hvoriye_na_bezlis_virubki_pozhezhi_i_koruptsiya_n811351.
7. Проблеми лісових ресурсів України. URL: <https://ecology.unian.ua/1194415-problemi-lisovih-resursiv-ukrajini.html>.

References

1. Decree of the President of Ukraine "On additional measures for the development of forestry, rational use of nature and preservation of natural protected areas" 21.11.2017 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/381/2017> (in Ukrainian).
2. Pelinho L.M., Maksimov L.I. the importance of forests and the problems of forest resources accounting in Ukraine. Herald of the National Forestry University of Ukraine. 2006. Issue 16.3. pp. 25-29. (in Ukrainian).
3. Ecological disaster: the destruction of forests in Ukraine. URL: <https://ecology.unian.ua/1272491-ekologichne-liho-vinische-nyia-lisiv-v-ukrajini.html>. (in Ukrainian).
4. Legal analysis of legislation that regulates the procedure for felling in forests, including in the territory of the nature reserve fund. National and international aspects. URL: <http://epl.org.ua/environment/pravovyi-analiz-zakonodavstva-i-ake-vrehulovuie-poriadok-provedennia-rubok-u-lisakh-u-tomu-chysli-na-terytoriiakh-pzf-natsionalni-ta-mizhnarodni-aspekty/> (in Ukrainian).
5. How Ukrainian wood is melting: the felling of Carpathian forests has become massive and permanent. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/news/53297-yak-tane-ukrainskij-lis-virubka-karpatskih-lisiv-nabula-masovogo-ta-postijnogo-harakteru.htm> (in Ukrainian).
6. Ukraine is suffering from "no-leaf" deforestation, fires and corruption. URL: https://24tv.ua/ukrayina_yaka_hvoriye_na_bezlis_virubki_pozhezhi_i_koruptsiya_n811351. (in Ukrainian).
7. Problems of forest resources of Ukraine. URL: <https://ecology.unian.ua/1194415-problemi-lisovih-resursiv-ukrajini.html> (in Ukrainian).

ІВАЩЕНКО

Анна Володимирівна
annaivah@ukr.net

УДК 338.48:004(477)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ НА
УКРАЇНСЬКОМУ ТУРИСТИЧНОМУ РИНКУ ПОСЛУГPROBLEMS AND PROSPECTS FOR IT-TECHNOLOGIES DEVELOPMENT
IN THE UKRAINIAN TOURISM MARKET OF SERVICESк.е.н., доцент кафедри,
Вінницький національний
аграрний університет

У статті розглядаються питання, пов'язані з роллю та впливом комп'ютерних інформаційних технологій на процес розвитку туристичної діяльності. Проаналізовано роль інформаційних технологій в управлінні підприємствами туристичної сфери, охарактеризовано основні програмні продукти автоматизації роботи підприємств та діючі туристичні Інтернет-портали. Доведено доцільність використання інформаційних технологій як передумови забезпечення ефективності діяльності туристичних підприємств.

* * *

В статье рассматриваются вопросы, связанные с ролью и влиянием компьютерных информационных технологий на процесс развития туристической деятельности. Проанализирована роль информационных технологий в управлении предприятиями туристической сферы, охарактеризованы основные программные продукты автоматизации работы предприятий и действующие туристические Интернет-порталы. Доказана целесообразность использования информационных технологий как предпосылки обеспечения эффективности деятельности туристических предприятий.

* * *

Introduction: In the article questions, related to the role and influence of computer information technologies on the process of development of tourist activity are examined. The features of transition of the use of the informative systems are examined in a tourist sphere on the new paradigm of development in the globalizing world.

Purpose: The role of informational technologies is analysed. The main software for automatising of companies performance and the existing Internet portals are studied and characterised. The necessity of informational technologies use being the prerequisite for an effective performance of tourist companies is proved.

Results: In the article the importance of the sphere of information technologies for the economy of Ukraine in the context of world integration processes was grounded. The author examined the trends observed on the IT market in recent years and proved rapid dynamic development of the study area, and analyzed basic economic indicators. In the article the level and condition of information technologies in Ukraine compared to other countries – the IT market players were analyzed, the main obstacles by the state were established and the solutions to address them were offered.

Conclusion: The subjects of the tourism market should take into account the current trends in the use of Internet technologies to create a single information field in the tourism business of Ukraine. Managers of tourism enterprises should realize that they are dealing with an integrated information technology system that is distributed in tourism, and the refusal of the technological integration of the enterprise in the tourism industry is equivalent to the compulsory restriction of the scope and scale of the enterprise.

Ключові слова: перспективи, Internet, туризм, турагентства, туроператори, on-line, сайт, Web-вітрина, банер, туристична діяльність, інформаційна система, туристична сфера, глобалізація, туристичне підприємство, інформаційні технології, програмні продукти автоматизації, Інтернет-портали, CRM-системи, ефективність

Ключевые слова: перспективы, Internet, туризм, турагентства, online, сайт, Web-витрина, баннер, туристическая деятельность, информационная система, туристическая сфера, глобализация, туристическое предприятие, информационные технологии, программные продукты автоматизации, Интернет-порталы, CRM-системы, эффективность, АТ-рынок

Keywords: perspectives, Internet, tourism, tour agencies, tour operators, online, site, Web-vitrine, banner, tourism activity, information system, tourism, globalization, tourist enterprise, informational technologies, automatising software, the Internet portals, CRMsystems, effectiveness, IT

ВСТУП

Українські туристичні підприємства і органи по управлінню туризмом, які вступають на міжнародний ринок, стикаються в своїй діяльності із проблемами освоєння нових інформаційних технологій, котрі є необхідною умовою міжнародної інтеграції та сучасної концепції туристичного бізнесу як інформаційно-насиченої сфери. У зв'язку із цим на даний час особливо актуальними представляються аналіз існуючих інформаційних систем в туризмі, вивчення основних областей застосування Internet-технологій і розробка рекомендацій менеджменту туризму з використання сучасних підходів до створення нових електронних каналів збуту.

За останні роки в сфері використання Internet-технологій в туризмі відбулись серйозні зміни, які поки що не сприйняті вітчизняним туристичним бізнесом і потребують серйозного аналізу. Вивчення тенденцій розвитку сучасного online інформаційного обміну для адаптації до реалій українського туристичного інформаційного простору є ціллю даної статті.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Internet як один із видів інформаційних технологій забезпечує можливість спілкування і передачі інформації між користувачами (комп'ютерами) по всьому світові. Технологічне оформлення Internet відбулося в 70-х рр. XX ст. [1]. В середині 90-х рр. XX ст. Internet

перетворюється в глобальний інформаційний простір, з 1993 р. починається його активне комерційне використання [1]. В кінці кінців з'явилися: прямиї маркетинг, електронна торгівля, рекламні канали. У світі за останні десять років відбулося значне (у 30 разів) зростання числа користувачів мережі [2].

У туристичному бізнесі до послуг Internet звертаються клієнти (туристи), турагенства, туроператори і поставщики послуг. Особливості взаємодії суб'єктів туристичної діяльності та Internet відображені в роботі Н.І. Плотнікової [2]. Як відмічають маркетингологи, у найближчі три роки в США і Західній Європі обсяг продаж online на туристичному ринку можуть подвоїтися [2]. Маркетингові дослідження свідчать про зростаючу зацікавленість українських споживачів до Internet як до каналу дистрибуції туристичних послуг [2].

РЕЗУЛЬТАТИ

Був час, коли туроператори просто випускали свої пропозиції та розсилали їх по факсу. Ці часи пішли в далеке минуле, і тепер кожен поважаючий себе туроператор має свій сайт в мережі Internet, де і публікує інформацію про свої пропозиції. Internet як засіб масової інформації нового покоління володіє рядом особливостей, які відрізняють його від звичайних рекламних носіїв: вузькою цільовою направленістю інформації (за допомогою Internet туроператор може напряму, оминаючи посередника, налагодити комунікативні зв'язки із потенційним клієнтом); можливістю автоматичного обліку інформації про користувачів (різноманітні лічильники дозволяють прослідкувати кількість відвідувачів сайту, а також контролювати відгуки про підприємство); демократичністю в області PR (всі турпідприємства в Internet, незалежно від їх розмірів, поставлені в однакові стартові умови, і ефективність маркетингу залежить виключно від професіоналізму конкретних людей, які їм займаються) [2]. Спеціалісти в області Internet-реклами рекомендують розглядати Internet як специфічний ринок, оскільки будь-який спосіб об'єднання потенційних покупців, навіть на час, дозволяє пропонувати спільноті користувачів мережі найрізноманітніші товари і послуги, надаючи при цьому ще й потужний інструментарій для усіх стадій діяльності: проведення маркетингових досліджень, реклами товарів і послуг, власне реалізації продаж [2].

Надання рекламної інформації в Internet також відрізняється від надання подібної інформації в інших ЗМІ. Туристська рекламна інформація, розміщується на сайті турпідприємства, володіє такими особливостями, як:

1. Специфіка цільової аудиторії – потенціальні відвідувачі сайту – економічно активні люди у віці від 18 до 55 років із достатнім рівнем освіти, причому саме вони здатні приймати самостійні й обдумані рішення на основі тієї інформації, яку туристське підприємство їм пропонує.

2. Інтерактивність – інформація в мережі не просто продиляється потенціальним клієнтом, вона втягує його у процес інтерактивного спілкування, дає можливість висловити власну думку про отриману послугу, обмінюватися досвідом.

3. Своєчасність, точність та повнота наданої оперативної інформації.

4. Необхідність просування такої інформації (посередництвом просування сайту).

5. Необхідність постійного аналізу стану ринку туристських послуг – Internet дозволяє не тільки відслідковувати зміни на ринку туристських послуг, але й вчасно реагувати на них: вносити нові спецпропозиції, змінювати згідно з поточною кон'юнктурою.

Сайт туристського підприємства повинен служити не просто престижним елементом фірмового стилю туроператора, виконуючи іміджеві та інформаційні функції, бути ефективним рекламним засобом, який поєднує в собі особливості багатьох СМІ, але й реально брати участь у процесі продажу туристичного продукту.

Сайти туроператорів різноманітні по структурі і змісту. По переслідуваних цілях і характеру розміщеної інформації їх можна розділити на три групи [2]:

1. Сайт – візитна картка – простий спосіб представлення бізнесу, містить ключову інформацію про підприємство, його розміщенні та основних напрямків діяльності. Як правило, вже на етапі проектування такого сайту він не розглядався як інструмент продажу, його витрати та віддача невеликі.

2. Web-вітрина містить довідкову інформацію про пропоновані туристські напрямки (опис країн, курортів, готелів), прайс-листи, спеціальні пропозиції в "гарячі" новини.

3. Система "туроператор – турагент" орієнтована в першу чергу на турагенства, надає можливість електронного пошуку по багатьом параметрам і online бронювання, а також багато інших функцій, максимально спрощуючи процес реалізації турпродукта посередництвом агентської мережі.

Кожен із перелічених видів сайтів має свої позитивні та негативні сторони (табл. 1), котрі повинен враховувати керівник туроператорського підприємства, приймаючи рішення про створення свого представництва в Internet.

Сайтів-візитних карток і Web-вітрини, на яких представлені пропозиції туроператора у вигляді прайс-листів, на сьогоднішній день на туристичному ринку більшість. Такі сайти ряснують списками пропозицій, розділів, рубрик, на них дуже багато текстової інформації, і для того, щоб знайти потрібний тур, потрібно добре вивчити їх структуру. У найкращому випадку на цих сайтах є навігатор щодо пропозицій, і з сайту можна відправити заявку на запит туру. І якщо такі сайти ще можна використовувати для екскурсійних та екзотичних турів, то для роботи на масових напрямків вони неприйнятні, оскільки при великих об'ємах інформації пошук пропозицій на них ускладнений. У більшості випадків оперативну інформацію про наявність місць необхідно уточнювати по телефону. Для того щоб забронювати тур, знайдений на такому сайті, потрібно заповнити заявку, вписавши практично усі дані вручну, і відправити її по факсу чи по електронній пошті. Заповнення такої заявки потребує великої уваги та займає багато часу.

Безумовно, сайти із пошуковими системами і можливістю online-бронювання – це вже новий рівень спілкування між туроператором та туристичним ринком.

Таблиця 1

Аналіз переваг та недоліків основних типів сайтів туристичного Internet [розроблено автором]

Вид сайту	Переваги	Недоліки
Візитна картка	Проста технологія, низька вартість створення. Відсутність необхідності регулярного оновлення. Можливість створення і підтримки силами співробітників компанії	Відсутність детальної інформації про пропозиції і тури, яка часто грає вирішальну роль у споживчому виборі. Застаріла, неактуальна інформація. Відірваність сайту від процесу продажу компанії. Відсутність зворотного зв'язку.
Web-вітрина	Зміст детальної інформації про конкретні пропозиції. Наявність оперативної інформації про вільні місця. Можливість підписки на електронні розсилки для турагентств.	Більш висока ціна створення сайту, необхідність регулярного оновлення і контролю. Необхідність утримувати в штаті кваліфікованого спеціаліста. Відсутність спеціальних інструментів пошуку та бронювання турів по запити клієнта. Відсутність підтримки через сайт процесу продажу, проходження заявок, формування документів.
Система "Турагент - туроператор"	Повна автоматизація усіх бізнес-процесів з реалізації турів. Можливість оперативної взаємодії із турагентами, в тому числі оперативна доставка інформації про наявність вільних місць тощо.	Висока початкова вартість розробки сайту. Відсутність усталених бізнес-процесів. Високі вимоги до автоматизації робочого місця турагентів. Необхідність обов'язкового регулярного оновлення системи.

Агентство отримує доступ до найсвіжшої інформації кожного туроператора, а використання технологій пошуку значно скорочує час на підбір потрібних пропозицій і дає можливість одразу ж забронювати обраний тур. При цьому на заповнення заявки тут витрачається мінімум часу, так як усі інформація про тур підгружається автоматично, а менеджеру агентства залишається лише заповнити дані про клієнтів. Але тут є і свої мінуси – агентству, щоб працювати із будь-яким із туроператорських пошуковачів, потрібно навчитись користуватись кожним із них.

За найскромнішими оцінками, на даний час в Internet діє близько 200 українських туроператорських сайтів. Практично кожна операторська компанія паралельно із традиційним бізнесом намагається розвивати електронну комерцію, однак реальними успіхами можуть похвалитись одиниці турпідприємств.

Причин неуспіху електронної комерції в туристичному бізнесі України декілька. Серед об'єктивних – неякісні лінії зв'язку, недосконала система електронних платежів, невисока довіра користувачів до віртуальних агентств.

Низька відвідуваність і бронювання на агентських сайтах часто викликані і непрофесіоналізмом самих турпідприємств. Спеціалісти відмічають не виправдано громіздкий дизайн туристичних сайтів українських турпідприємств, ускладнюючий спілкування користувача із ресурсом. Нерегулярність оновлення інформації на сайті, характерна для багатьох туристичних ресурсів, також не сприяє росту відвідуваності.

Відмінна особливість туристичного Internet в Україні – переважна більшість сайтів працюють не в режимі online, тобто відображення реальної інформації про наявність місць і негайного підтвердження бронювання, а в режимі offline, коли заявки, що надходять із сайту електронною поштою, вручну оброблюються менеджерами. Такий псевдо-online також не стимулює агентську мережу операторів до переходу на Internet-резервування. Нарешті, неуспіх багатьох туристичних ресурсів криється у відсутності грамотної "розкрутки". Для підняття рейтингу свого сайту агентству явно недостатньо тільки розміщення анонсів

на ведучих пошукових серверах. Потребується і підтримка банерної реклами, і розсилка бюлетеня сайту по e-mail зацікавленим організаціям, і забезпечення зворотного зв'язку, і розміщення інформації на дружніх і схожих сайтах.

Подальший розвиток електронної комерції в туризмі, судячи по ситуації в країнах-лідерах, призведе до перерозподілу значимості каналів розподілу турпродукту. Internet для виробників послуг стає повноправним альтернативним каналом збуту.

Що стосується сайтів, які відносяться до систем менеджменту туристичних напрямлень, то вони, як правило в основному не володіють чітко вираженими комерційними функціями. Основними задачами таких сайтів є просування певного регіону, реклама його туристичного потенціалу, знайомство туристів (частіше всього іноземних) із краєзнавчою, подієвою, розважальною інформацією, часто – посилання на туристичні компанії, які реалізують тури і додаткові послуги для даного туристичного регіону. Зазвичай туристичні сайти цього типу підтримуються державними органами або громадські організаціями, котрі ставлять своєю ціллю розвиток стійкого туризму в конкретному регіоні. На жаль, ні один з них практично не містить посилань на сайти туристичних підприємств, що реалізують тури по регіону, не мають версій європейськими мовами і недостатньо часто оновлюються.

З метою розвитку в'їзного туризму як найбільш важливого для стійкого розвитку економіки найбільш значимі зусилля необхідно докласти для облаштування інфраструктури – зведення готелів, оновлення аеропортів модернізація транспортних артерій, а також "запуску" мережі центрів туристичної інформації для просування України, її регіонів і туристичних підприємств. При цьому ті підприємства, які мають стійке фінансове положення, зможуть його утримати і закріпити тільки при умові сприйняття та введення сучасних Internet-технологій. Це робить задачу введення Internet-каналів просування туристичного продукту на підприємствах Вінницької області цілком актуальною.

Проведене дослідження регіональних ресурсів мережі

Internet показало, що більшість сайтів туристичних компаній України не має варіантів на іноземній мові, рідко оновлюється і має низький пошуковий рейтинг у провідних західних пошукових системах. Це дає основи для висновку про перспективність використання Internet як можливості залучення до електронних каналів збуту іноземних туристів в регіон. При цьому досвід зарубіжних країн, зокрема країн Східної Європи, близьких до України по економічному положенню і початковому рівню розвитку туристичної сфери, показує, що використання Internet часто є основою державної політики в туризмі, способом відносно недорого відкрити та підтримувати інформаційні центри країни в мережі, просувати національний туристичний продукт та управляти національними туристичними напрямками.

ВИСНОВКИ

1. Суб'єктам туристичного ринку необхідно враховувати сучасні тенденції застосування Internet-технологій для створення єдиного інформаційного поля

в туристичному бізнесі України.

2. Керівники туристичних підприємств повинні усвідомити, що вони мають справу з інтегрованою системою інформаційних технологій, яка розповсюджується у туризмі, і відмова від технологічної інтеграції підприємства в туристичній галузі рівноцінна примусовому обмеженню сфери діяльності і масштабів підприємства.

Список використаних джерел

1. *Інформаційні технології в бізнесі: енциклопедія* / під ред. М. Желени. СПб.: ПИТЕР, 2017. 1120 с.

2. *Плотнікова Н.І. Комплексна автоматизація туристичного бізнесу*. Ч. I. М.: Сомра. 2017. 318 с.

References

1. *Information Technologies in Business: encyclopedia* / ed. by M. Jelena. Saint Petersburg: PETER, 2017. 1120 p. (in Belarusian)

2. *Plotnikova N.I. Complex automation of tourism business. Part I. Moscow: Somra, 2016. 318 pp. (in Ukrainian)*

КОМЕНТАР

щодо законопроекту про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України № 9260 від 05.11.2018 р.

Кабінетом Міністрів України внесено проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів № 9260 від 05.11.2018 (надалі Проект).

Проект було досить оперативно прийнято у першому читанні – 08.11.2018 р.

Основні положення Проекту визначені у **пояснювальній записці**. У ній зазначено, що законопроектом передбачається:

- збільшити з 1 липня 2019 р. ставки акцизного податку на тютюнові вироби на 9 %;

- підвищити з 1 січня 2019 р. ставку екологічного податку за викиди двоокису вуглецю стаціонарними джерелами;

- збільшити ставки рентної плати за користування надрами для видобування нафти і конденсату та для залізної руди;

- збільшити ставки рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів;

- з метою підвищення контролю за обігом пального відображати у Системі електронного адміністрування реалізації пального фактичний рух палива у розрізі місць зберігання (на сьогодні облік здійснюється у розрізі суб'єктів господарювання);

- здійснювати порівняння показників з СЕАРП та показників витратомірів-лічильників і рівнемірів-лічильників рівня пального у резервуарі щодо обсягів обігу та залишків пального в розрізі кодів згідно з УКТ ЗЕД, акцизних складів та розпорядників акцизних складів;

- запровадити ліцензування діяльності усіх суб'єктів господарювання, які здійснюють виробництво, зберігання, **оптову та роздрібну торгівлю паливом**;

- запровадити контроль за цільовим використанням пального, призначеного для цілей авіаційного транспорту;

- запровадити ведення в СЕАРП окремого обліку за переміщенням спирту;

- встановити нульову ставку акцизного податку на спирт етиловий, який використовується для виробництва харчового оцту, парфумерно-косметичної продукції та продукції технічного призначення;

- для забезпечення контролю за цільовим використанням спирту встановити перелік вимог до підприємств, які отримують спирт за нульовою ставкою акцизного податку, та передбачити, що такі підприємства мають бути обладнані витратомірами отриманого спирту і витратомірами обсягу виробленої продукції, інформація з яких щоденно передається у контролюючі органи;

- встановити, що норми щодо змін в адмініструванні акцизного податку пального та спирту набувають чинності з 1 липня 2019 р., а відповідальність за порушення зазначених норм – з 1 жовтня 2019 р.;

- визнати податковими агентами операторів поштового зв'язку, експрес-перевізників, які здійснювати-

муть нарахування та сплату податкових зобов'язань з податку на додану вартість до бюджету у разі ввезення на митну територію України товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі.

Нижче наводимо детальний аналіз змін, що планується запровадити Проектом

I. Акцизний податок

1. Реалізація спирту етилового.

Передбачається, що реалізація спирту етилового буде оподатковуватися акцизним податком в такому самому порядку, як і реалізація пального. Дані щодо реалізації спирту етилового будуть оброблятися у системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового. Стосовно реалізації спирту етилового передбачається складання акцизної накладної.

Проектом передбачено доповнити *Підрозділ 5 Розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу п. 23* наступного змісту:

«Протягом 20 календарних днів, починаючи з 1 липня 2019 року, платник податку зобов'язаний подати контролюючому органу акт проведення інвентаризації обсягів залишку спирту етилового станом на початок дня 1 липня 2019 року».

2. Акцизні склади.

Проектом уточнено визначення акцизного складу (п. 14.1.6. ПК). А саме, доповнено, що акцизним складом вважається спеціально обладнані приміщення або територія, у яких проводиться господарська діяльність з:

– вироблення, оброблення (перероблення), змішування, розливу, пакування, фасування, зберігання, одержання чи видачі, а також реалізації спирту етилового, горілки та лікєро-горілочаних виробів;

– вироблення, оброблення (перероблення), змішування, розливу, навантаження-розвантаження, зберігання, реалізації пального.

Доповнено, що **не є акцизним складом**:

- приміщення або територія, на кожній з яких загальна місткість розташованих ємностей для навантаження-розвантаження та зберігання пального не перевищує 500 кубічних метрів, а суб'єкт господарювання – власник або користувач такого приміщення або території використовує пальне **виключно для потреб власного споживання чи промислової переробки та не здійснює операцій з реалізації пального іншим особам**;

- паливний бак, як ємність для зберігання пального безпосередньо в транспортному засобі або технічному обладнанні, пристрої.

У Податковому кодексі передбачається ввести поняття акцизного складу пересувного (п. 14.1.61 ПК) – автомобільний, залізничний, морський, річковий, повітряний, трубопровідний транспортний засіб, на якому переміщується та/або зберігається пальне або

спирт етиловий на митній території України.

3. Внесення змін до визначення поняття реалізації пального (14.1.212 ПК):

Реалізація пального або спирту етилового - будь-які операції з фізичної передачі (відпуску, відвантаження) пального або спирту етилового з **переходом права власності** на таке пальне або спирт етиловий або без такого, за плату (компенсацію) або без такої на митній території України з акцизного складу / акцизного складу пересувного:

до акцизного складу;

до акцизного складу пересувного;

для власного споживання чи промислової переробки;

будь-яким іншим особам.

Не вважаються реалізацією пального операції з фізичної передачі (відпуску, відвантаження) пального на митній території України:

в споживчій тарі ємністю до 5 літрів (включно), крім операцій з реалізації такого пального його виробниками;

для використання пального виключно для потреб власного споживання чи промислової переробки суб'єктами господарювання, які не є розпорядниками акцизного складу.

Відповідно, Проектом уточнюється поняття розпорядника акцизного складу.

Проектом суттєво доповнені вимоги щодо обладнання та використання акцизні складу на території яких виробляється спирт етиловий, а також пальне. Зокрема, вимоги щодо:

– обладнання витратомірами-лічильниками та рівнемірами-лічильниками,

– реєстрації розпорядниками акцизних складів усіх розташованих на акцизних складах резервуарів, витратомірів-лічильників та рівнемірів-лічильників – в Єдиному державному реєстрі витратомірів-лічильників та рівнемірів-лічильників рівня пального у резервуарі, та усіх акцизних складів – у системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового (п. 230.1.2).

– щоденного формування та передавачі до податкових органів розпорядниками акцизних складів електронних документів з даними щодо фактичних залишків пального на початок та кінець доби та добового фактичного обсягу отриманого та реалізованого пального (п. 230.1.3).

Проектом передбачено перехідне положення, що платники акцизного податку зобов'язані з 1 травня 2019 р. до 1 червня 2019 р. зареєструвати в системі електронного адміністрування реалізації пального усі акцизні складу, розпорядниками яких такі платники податку будуть станом на 1 липня 2019 р. (п. 21 Підрозділу 5. Розділу XX Перехідні положення ПК).

Проектом передбачено суттєве підвищено штрафу за не обладнання акцизного складу – з 15000 до 150000 грн. (п. 128¹.1), а також встановлення штрафів:

– за відсутність реєстрації акцизних складів в розмірі 1 000 000 грн. (128¹.2 ПК);

– за незабезпечення своєчасної передачі електронних документів, що містять дані щодо фактичних залишків пального та обсягу обігу пального або спирту етилового – у розмірі 1 000 грн. (п. 128¹.3 ПК).

Проте, Проектом передбачається, що вищезазначені

штрафні санкції за необладнання акцизного складу (п. 128¹.1) застосовуються:

з 1 липня 2019 р. – до розпорядника акцизного складу, на акцизному складі якого розташовано резервуари, загальна місткість яких перевищує 20000 куб. м.;

з 1 жовтня 2019 р. – до розпорядника акцизного складу, на акцизному складі якого розташовано резервуари, загальна місткість яких перевищує 1000 куб. м., але не перевищує 20000 куб. м.;

з 1 січня 2020 р. – до розпорядника акцизного складу, на акцизному складі якого розташовано резервуари, загальна місткість яких не перевищує 1000 куб. м. (п. 18 Підрозділу 5. Розділу XX Перехідні положення ПК).

А штрафні санкції за відсутність реєстрації акцизних складів та незабезпечення своєчасної передачі електронних документів (1281.2 – 1281.3) – передбачається застосовувати з 1 жовтня 2019 р. (п. 24 Підрозділу 5 Розділу XX Перехідні положення ПК).

4. Зміни ставок акцизного податку.

5. Розширення функцій податкових органів стосовно реалізації пального (ст. 19¹, ст. 288 ПК).

Проектом планується поширити контролюючі функції податкових органів на запобігання та виявлення порушень законодавства у сфері виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів та пального.

6. Зміни та доповнення до вимог щодо складання акцизних накладних.

Зокрема, Проектом доповнені обов'язкові реквізити складання акцизних накладних (стаття 231 ПК).

Змінені та доповнені вимоги стосовно складання акцизних накладних у разі здійснення операцій з реалізації пального, які передбачають відпуск пального через паливороздавальні колонки на автомобільних заправних станціях.

Змінені та доповнені вимоги стосовно того, хто саме має реєструвати акцизні накладні. Такі накладні можуть складатися в одному або у двох примірниках.

Акцизна накладна складається в одному примірнику особою яка реалізує пальне або спирт етиловий, у разі його реалізації:

а) з акцизного складу:

для власного споживання чи промислової переробки або на обсяги втраченого / зіпсованого / знищеного пального або спирту етилового;

будь-яким іншим особам – не платникам податку;

б) з акцизного складу пересувного:

для власного споживання чи промислової переробки або на обсяги втраченого / зіпсованого / знищеного пального або спирту етилового;

будь-яким іншим особам – не платникам податку.

Акцизна накладна складається в двох примірниках особою яка реалізує пальне або спирт етиловий, у разі його реалізації:

а) з акцизного складу до іншого акцизного складу;

б) з акцизного складу до акцизного складу пересувного;

в) з акцизного складу пересувного до іншого акцизного складу пересувного;

г) з акцизного складу пересувного до акцизного складу.

При цьому перший примірник реєструється в Єдиному реєстрі акцизних накладних, а другий примірник в день її складання надсилається розпоряд-

нику акцизного складу – отримувачу пального або спирту етилового, який зобов'язаний зареєструвати цей примірник в ЄРАН після реєстрації першого примірника в ЄРАН та отримання пального або спирту етилового на акцизний склад/акцизний склад пересувний.

Зміна строків реалізації акцизних накладних.

Чинним податковим кодексом передбачений 15-денний строк реєстрації акцизної накладної.

Проектом передбачається встановити наступні строки реєстрації акцизних накладних (п. 231.6 ПК):

акцизних накладних, складених при реалізації пального з акцизного складу, який є місцем роздрібної торгівлі паливом, на яке отримано ліцензію на право роздрібної торгівлі паливом, – не пізніше п'ятнадцяти календарних днів, наступних за датою їх складання;

першого примірника акцизної накладної – у день складання такої акцизної накладної, але не пізніше здійснення операції з реалізації пального або спирту етилового;

другого примірника акцизної накладної – не пізніше трьох календарних днів, наступних за днем отримання пального або спирту етилового на акцизний склад розпорядником акцизного складу – отримувачем пального або спирту етилового;

розрахунку коригування – не пізніше трьох календарних днів, наступних за датою його складання.

Окрім того, передбачається доповнити п. 120².2 ПК штрафною санкцією:

відсутність з вини платника акцизного податку, який отримав палне та спирт етиловий, реєстрації в Єдиному реєстрі акцизних накладних другого примірника акцизної накладної / другого примірника розрахунку коригування, – тягне за собою накладення штрафу в розмірі 2 відсотків суми акцизного податку з відповідних обсягів пального або спирту етилового, зазначених в такій акцизній накладній / розрахунку коригування.

Проте, даний штраф почне застосовуватися з **1 жовтня 2019 р.** (п. 24 Підрозділу 5 Розділу XX Перехідні положення ПК).

Зменшення ліміту реєстрації акцизних накладних (Σ АНакл) на показник Σ АМитнЕкспорт – загальний обсяг пального або спирту етилового, вивезеного за межі митної території України, оформленого належним чином митними деклараціями (п. 232.3 ПК).

7. Перехідні положення щодо реалізації пального.

Проектом доповнено Підрозділ 5 Розділу XX Перехідні положення ПК п. 22 наступними вимогами щодо реєстрації акцизних накладних на реалізацію пального:

1) акцизні накладні, складені до 30 червня 2019 р. та не зареєстровані, не підлягають реєстрації в ЄРАН; акцизні накладні, складені у липні 2019 р. реєструються в ЄРАН не пізніше п'ятнадцяти календарних днів, наступних за датою їх складання;

2) Для розподілу обсягів залишків пального, які обліковуються у платників податку в системі електронного адміністрування реалізації пального станом на 1 липня 2019 р., між акцизними складами / акцизними складами пересувними, де такі обсяги залишків пального знаходяться фактично станом на 1 липня 2019 р. та/або з яких проведені операції з реалізації

пального до 30 червня 2019 р., на які станом на 1 липня 2019 р. не зареєстровані акцизні накладні в Єдиному реєстрі акцизних накладних (далі – розподіл обсягів залишків пального):

а) платники податку, у яких станом на 1 липня 2019 р. в системі електронного адміністрування реалізації пального обліковуються обсяги залишків пального, зобов'язані:

скласти акцизні накладні в двох примірниках, перший з яких зареєструвати в Єдиному реєстрі акцизних накладних до 3 липня 2019 р. на такі обсяги, із зазначенням в акцизних накладних акцизних складів, де такі обсяги фактично знаходяться та/або з яких проведені операції з реалізації пального до 30 червня 2019 р., на які станом на 1 липня 2019 р. не зареєстровані акцизні накладні в Єдиному реєстрі акцизних накладних, та їх розпорядників шляхом заповнення обов'язкових реквізитів акцизної накладної, передбачених підпунктами «г», «т», «з» та «и» пункту 231.1 статті 231 цього Кодексу;

передати до 3 липня 2019 року розпорядникам акцизних складів, з акцизних складів яких проведені операції з реалізації пального до 30 червня 2019 року, на які станом на 1 липня 2019 року не зареєстровані акцизні накладні в ЄРАН, інформацію щодо таких операцій з реалізації пального;

б) після виконання платником податку вимог підпункту «а» цього пункту щодо відповідного розпорядника акцизного складу, такий розпорядник зобов'язаний:

зареєструвати в ЄРАН другий примірник отриманої акцизної накладної, складеної платником податку згідно підпункту «а» цього пункту;

до 5 липня 2019 р. скласти та зареєструвати в ЄРАН акцизні накладні на операції з реалізації пального, проведені з його акцизного складу до 30 червня 2019 р., на які станом на 1 липня 2019 р. не зареєстровані акцизні накладні в ЄРАН.

8. Проектом передбачається доповнити с. 164 Кодексу України про адміністративні правопорушення наступними штрафними санкціями:

– за переміщення пального або спирту етилового транспортними засобами, що не зазначені в митних деклараціях або в акцизних накладних – від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів з конфіскацією пального або спирту етилового та транспортних засобів, чи без такої,

– за зберігання пального або спирту етилового на акцизному складі/акцизному складі пересувному, обсяги якого не зазначені в митних деклараціях або в зареєстрованих акцизних накладних, заявках на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового, а також реалізація пального або спирту етилового з не зареєстрованого акцизного складу, – від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією пального або спирту етилового, транспортних засобів, ємностей та обладнання, що використовувалося для зберігання та реалізації такого пального або спирту етилового, грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення, чи без такої.

9. Запроваджуються вимоги щодо ліцензування діяльності з оптової та роздрібною торгівлі, збе-

рігання пального.

1. Закон України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» поширено на реалізацію пального. Назву закону змінено на **Закон України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального» (надалі Закон).**

У Законі планується **визначити поняття:** місце виробництва пального, місце зберігання пального, місце оптової торгівлі паливом, місце роздрібною торгівлі паливом, виробництво пального, зберігання пального, **оптова торгівля паливом, роздрібна торгівля паливом.**

Проектом планується передбачити вимоги щодо ліцензування діяльності з:

- виробництва пального (ст. 2 Закону),
- імпорту, експорту, оптової торгівлі алкогольними напоями, тютюновими виробами, **імпорту або експорту пального, оптової чи роздрібною торгівлі паливом та зберігання пального (ст. 15 Закону).**

II. Податок на додану вартість

1. Проектом передбачається **визначити в якості податкових агентів оператора поштового зв'язку, експрес-перевізника** при ввезенні товарів на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях у несупроводжуваному багажі (180.2¹ ПК).

Суми ПДВ, сплачені оператором поштового зв'язку, експрес-перевізником, виключаються з ШНакл.

2. **Стосовно оподаткування ПДВ орендної плати за земельні ділянки, що перебувають у державній або комунальній власності.**

Чинною редакцією ПК (ст. 197.1 ПК) передбачене звільнення від оподаткування ПДВ операції з орендної плати за земельні ділянки, що перебувають у власності держави або територіальної громади, якщо така орендна плата повністю зараховується до відповідних бюджетів.

Проектом передбачається внести зміни до ст. 197.1

ПК та уточнити, що звільняються від оподаткування ПДВ операції з постачання послуг з надання в оренду (**суборенду**) земельних ділянок, що перебувають у власності держави або територіальної громади, якщо кошти за такі послуги у повному обсязі сплачуються **безпосередньо на відповідні рахунки органів, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів.**

3. Передбачені вимоги щодо оподаткування ПДВ вартості ввезених на митну територію України товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент **100 євро**, для одного одержувача – фізичної особи, в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях або в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях (з 1 січня 2019 р. по 30 червня 2019 р. сумарна фактурна вартість яких перевищує **150 євро**).

III. Інші зміни та доповнення

1. Передбачається внести зміни щодо **порядку розстрочення, відстрочення грошових зобов'язань чи податкового боргу.** А саме, встановити (п. 100.9 ПК), що рішення про розстрочення, відстрочення грошових зобов'язань чи податкового боргу, а також про перенесення строків сплати розстрочених, відстрочених сум або їх частки щодо загальнодержавних податків та зборів на строк, що виходить за межі одного та / або більше бюджетних років приймається керівником Державної фіскальної служби України (**без будь-яких винятків**), про що повідомляється Міністерство фінансів України.

2. Передбачається внести зміни щодо порядку видачі та погашення податкових векселів.

3. Збільшено ставку екологічного податку за викиди двоокису вуглецю.

4. Збільшені ставки рентної плати, у тому числі перехідні ставки.

ТУМАНЯН Анна Оганесівна,
аудитор АФ "Аналітик"
af.analitik.ua@gmail.com

Аудиторська фірма «Аналітик» пропонує аутсорсинг бухгалтерських послуг!

Аутсорсинг бухгалтерського обліку – це передача ведення бухгалтерського обліку сторонній фірмі.

Які ж переваги аутсорсингу бухгалтерських послуг?

1. **Значна (!) економія коштів** на ведення бухобліку:

- економія за бухгалтерські послуги, за які **Ви нам платитимете принаймні на 1000 гривень менше, ніж штатному бухгалтеру**;
- економія на програмне забезпечення (1С, Медок, Ліга Закон тощо);
- економія на утримання офісу, комп'ютерної техніки.

2. Відтепер податкові та інші інспекції – це наші проблеми!

Ми беремо на себе повну матеріальну відповідальність за якість наданих бухгалтерських послуг, включаючи можливі санкції.

3. З нами Ви можете забути про головний біль з постійними пошуками бухгалтера, який у будь-який час може піти від Вас на іншу роботу.

4. Ми не йдемо у відпустку та не беремо лікарняний. Наша фірма справді гарантує безперервне та якісне ведення бухгалтерського обліку.

І нарешті – з нами Ви не тільки отримаєте якісні бухгалтерські послуги. За додатковою домовленістю ми забезпечимо Вас необхідними податковими, юридичними консультаціями, аудиторськими послугами різного характеру.

Все що Вам потрібно – це:

- періодично передавати нам первинну бухгалтерську документацію;
- щомісячно отримувати від нас інформацію про податки та інші обов'язкові платежі;
- укласти із нами договір.

Зробіть вибір, вигідний для Вас!

(044)278-05-88

(097)178-90-89

(066)178-20-42

www.af-analitik.com.ua